Н. С. ХРУЩЕВОЙ США-да ошоод байһан тухай

БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Буряад Үнэн

КПСС-эй Бурядай обкомой, Улан-Удын горкомой, Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй орган

36-хи жэлээ гарана

№ 224 (9056)

СЕНТЯБРИИН 23

СРЕДА

1959 он

Сэн 20 мүнгэн.

Эрхим ороохо үрэһэндэ хааяа!

...денто Бурят ороноймнай ...оз, совхозуудта энэ до... жэлэй туршада таряа... ай ургасые эрид дээшэ...жэ, ороохо таряа 2 дахин ...р абадаг болохо зорилго ...гдана. Энээнийе амжалта...аар дүүргэхэ гэбэл, нэн ...ги хаа хаанагүй газар та...ан эрхилхэ агротехни... хэмжээ-ябуулгануудые ...өөр бэелүүлхэһээ гадна, ...һайн шанартай үрэһэ хү... бэлдэхэ тон шухала ...аниинь мэдээжэ. Юуб гэ... «муу үрэһэнһөө һайн ур...гарахагүй» гэжэ арад зон ...эг бшуу. Тиимэһээ ню... бүхэндэ тэндэхи газарай, ...алиин эрхэ байдалда ...аха, үндэр ургасатай, эр... сортын үрэһөөр тарилга ...гээшэ шиидхэхы удхаша...ай ха юм.

...э талаар һүүлэй жэлнүүд... республикын колхоз, сов...удта яһала хүдэлмэри ...жэ байна. Мүнөө олонхи ...оз, совхозуудна бараг ...ургаса үгэдэг, гол түлэб ...дын сортовой үрэһөөр ...лга хэдэг болонхой. Тэрэ...н аймагуудта ургаса ехэ...шэнэ сортын үрэһэ та..., нютагжуулжа туршаха ...горьтой оролдолго гар...на. Энэ үнгэрэгшэ хабар ...д олон колхоз, совхозууд ...идээ өөһэдын үрэһэ хү...өөр тарилга хээд, тэрээн...һала һайн ургаса хуряа...байна бшуу.

...тэй хамта бухыдөө ай...удта ороохо тарянай ... хүрэнгын асуудалай ... хүсэд шиидхэгдээгүй ...н дээрэһээ тарялангай ...а эрид дээшэлүүлхэ хэ... ехэхэн һаад тойбо уша...гдана. Үнгэрэгшэ хабар ...убликын колхоз, совхо...а бүхы ороохото тарил...30 процентнь сортовой бэ...иин жиирэй үрэһөөр та...а. Харин тиихэдэ овё... тарилгын 60 шахуу про...нь сортовой бэшэ үрэ... хэгдэһэн байха юм. ...гаая Зэдын, Хэжэнгын; ...ажанай болон бусад ...а аймагуудта һайн сор... үрэһөөр тон бага тарилга ...э. Зарим аймагуудта ...идээ манай эндэ ёһоор ...агдаагүй, хүсэд мэдэг...й, юрэ дайралдаһан лэ ...өөр тарилга хэдэг зантай. ...э хаа хаанагүй имагтал ...гай эрхэ байдалда таа... һайн сортын үрэһөөр та...а хээд байбал, бүхыдөө ...ho тарянай ургаса хараа ...а дээшэлхэ ушартай. Жэ...хэдэ, жиирэй үрэһөөр та...уда орходоо сортовой үрэ... участогһаа гектар бүри... дунда зэргээр 2—4 цент...эр ехэ ургаса абтадаг ...а. Энэ жэлдэ Борьёогой ...оздо «Лютесценс-62» сор...ндо орходоо өөһэдын, шэ... һайн «Онохойская-4» ...н шэниисын үрэһөөр та...н газарһаа гектарай 6—8 центнерээр ехэ ороохон хуряагдаа. Мүн иимэрхүү жэшээ республикын бусадшье аймагуудта олон.

Энээн дээрэһээ ямар тобшолол хэхэ ёһотойб? Нэн түрүүндэ колхоз, совхоз бүхэн һайн шанартай сортовой үрэһэ хүрэнгөөр өөһэдыгөө гүйсэд хангадаг болохо зэргэтэй. Тиигэжэ ойрын жэлнүүдтэ республика дотор үргэлжэдөө гансал сортовой үрэһөөр тарилга хэдэг болохо шухала. Байгша ондо колхоз, совхозуудай хоорондо жиирэй ороохо сортовой эрхим үрэһөөр андалдаха хүдэлмэри үргэнөөр эмхидхэхэ байна.

Мүнөө ургаса хуряаха, ороохо таряа гүрэндэ худалдаха, тушааха халуун хүдэлмэриин үе соогуур хүдөө ажахын мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэд эрхим сортын үрэһэ хүрэнгөөр өөһэдыгөө хангахын тула эртээнһээ һанаагаа табиха ёһотой. Нэгэшье үдэр, хоног гээнгүй үрэһэнэй таряа түргэн болзорто хадажа, хуряажа абаха хэрэгтэй. Юуб гэхэдэ, хуряаха хаһа сагынь багахашье алдаа һаа, үрэһэнэй таряан һууридаа үлүүсэ хатажа, эгээл томо, һайн ороохониинь айража, унажа эхилхэ бшуу. Теэд мүнөө болотор Сэлэнгын, Кабанскын, Тарбагатайн, Иволгын болон бусад зарим аймагуудта үрэһэ хүрэнгын тарянай ехэнхи хубинь үшөө хадагдаагүй байха юм. Зарим газарта үрэһэнэй таряа амяарлан хадахын орондо, тэрэнээ комбайнаар сэхэ хуряана. Энээнийе зүб гэхын аргагүй. Харин үрэһэнэй таряае амяарлан хуряахада тэрэнэй тарилгын шанар һураггүй дээшээ байха, мүн гээлтэгүй һайнааршье абтаха ушартай бшуу. Тиихэдэ Хэжэнгын, Зэдын, Бичурын аймагуудай олонхи колхоз, совхозуудта хүрэнгын ороохон хүсэд сэбэрлэгдээгүй, шиигтэй нойтон зандаа тоог дээрэ үни удаан обоолоотой хэбтэжэ, шанараа ехээр гээнэ. Энээнһээ боложо, аймагуудта үрэһэ хүрэнгэ хааха түсэб оройдоол 10 шахуу процент дүүргэгдээ. Илангаяа Сэлэнгын, Хориин, Прибайкалиин, Мухаршэбэрэй, Закаменай аймагуудта энэ хүдэлмэри бүришье муугаар ябуулагдана.

Энэ гээгдэлые яаралтай түргэн усадхаха шухала. Бүхы колхоз, совхозуудта октябриин 1 болотор хэрэгтэй үрэһэ хүрэнгэ хүсэд хаажа дүүргэхэ шухала. Тиимэһээ мүнөө тоог дээрэ суглараһан үрэһэнэй таряае үдэр һүнигүй сэбэрлэжэ, хатаажа, хадагалха хэрэгтэй. Ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд бага ургаса үгэдэг сортын тарлагаа эрхим һайн сортовой үрэһөөр андалдажа абаха тушаа эртээнһээ һанаашалха зэргэтэй.

6000 пүүд тарян—манай бэлэг

...эй Центральна Комитедэй ...о байһан ээлжээтэ Пленумые ...алай эрхим бэлэгтэйгээр угтүлөө социалистическэ мүры...оролсоһон манай колхозни...ои механизаторнууд тон ...өлтэтэйгээр ажаллажа бай...

...э хуряалгын һүүлшын үе ... ороохо таряа, тэжээлэй ...ууд, овощь болон хар...а хаһа сагтань гээлтэ хо...гүйгөөр хуряажа абаха, хүдөө ... продукци гүрэндэ худалда...өөэ болзорһоонь урид дүүр...эхэ жэлэй тарилгада эрхим ... үрэһэ хүрэнгэ гүйсэд ...ушаа манай колхоздо шан...эл ябуулагдана.

...а хуряалга дээрэ ажалай ...ол арга үргэнөөр хэрэглэ...ашаар ороохо таряанайнгаа ...ургасые богони болзор соо, ...гүйгөөр суглуулжа абаабди. ...ектарай ороохо таряа бул...амяарлан хадажа хуряагаад, ... овёс, зелёнко суглуулжа ...ди. Ургаса хуряалга дээрэ ...заторнуудна үндэр бүтээсэ...й, һайн шадабаритайгаар хү...лнэ. Жэшээнь, лафетнэ ... машинистнууд Иван Доб..., Мудрис Загрутдинов, трак...ууд Гарма Шатанов, Алек...ачино гэгшэдэй агрегадууд ... хоногой турша соо 250—270 ... таряа амяарлан хадаа. Тэрэшэлэн комбайнернууд Б. Будаев, С. Казанцев, Б. Зурлов, Д. Очиров, хадаһан таряа суглуулжа сохихоодоо, үдэрэйнгөө даалгабарийе саг үргэлжэ 180—200 процент дүүргэнэ.

Таряа хуряалгаяа эмхитэйгээр ябуулһанай ашаар гүрэндэ ороохо тушааха, үрэһэ хүрэнгэ хааха хүдэлмэреэ амжалтатайгаар дүүргэжэ байнабди. Мүнөө жэл гүрэндэ 3200 центнер ороохо тушааха түсэбтэй байһан аад, тэрэнээ сентябриин 11-дэ үлүүлэн дүүргээбди. Комбайнһаа гараһан ороохо шэрэхэ, мүн тэрэнийе «Заготзерногой» складта тушаахадаа автомашина жолоодогшод Ш. Дугаров, Б. Эрхитуев, Б. Степанов гэгшэд үдэр һүнийе мэдэнгүйгөөр ажаллажа, нилээд ехэ таряа шэрээ.

Ороной, тэрэшэлэн республикынгаа түрүү колхозуудай жэшээгээр манай артель түсэбһөө гадуур 6000 пүүд эрхим шанартай ороохо гүрэндэ худалдаха гэжэ шиидээд, мүнөө тэрэнээ амжалтатайгаар бэелүүлжэ байна. Мүн ерэхэ жэлэй тарилгын үрэһэ хүрэнгэ хааха хүдэлмэри түлэг дундаа ябуулагдана.

Ингэжэ, манай механизаторнууд, колхознигууд КПСС-эй ЦК-гэй Пленумые угтахаяа байна.

Б. Будаев,
Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ.

Баргажан.

...Цеденбал Москваһаа мордобо

... болон Вьетнамай Демократ... Республикада аяншалһан ... Арадай Республикын Ми...дэй Соведэй Түрүүлэгшэ ...денбал түрэл ороноо буса... сентябриин 21-дэ Москваһаа «ТУ-104» самолёдто һуужа гараа. МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо С. Лубсан, МНР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министр П. Шагдр Сурэн тэрээнтэй хамта бусаа.

Нью-Йорк. СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев, тэрээнтэй суг ябалсаһан хүнүүд США-гэй һаһа бараһан президент Франклин Рузвельтын гэртэ сентябриин 18-да ороһон байна. **Зураг дээрэ:** Н. С. Хрущев, тэрэнэй һамган Н. П. Хрущева, Ф. Рузвельтын һамган Элеонора Рузвельт. **ТАСС-эй фотохронико.**

САГ ОРОЙ БОЛОО! ХУРЯАЛГАЯА ШАМДУУЛАГТЫ!

☆

Республикын колхоз, совхозуудта ороохо таряа, хартаабха хуряалга тухай

1959 оной сентябриин 20-ной мэдээн

(Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

Аймаг	Бухы ороохото ургамалнуудай хадагдаһан, хуряагдаһаниинь	Хадагдаһан тарянай суглуулагдажа сохигдоһониинь	Хартаабхын ургасын хуряагдаһаниинь
Кударын	89,1	49,8	69;0
Ториин	72,3	65,9	51,9
Хориин	66,3	75;0	63,0
Бичурын	66,1	92,2	74,3
Зэдын	64,6	76,0	20,2
Хойто-Байгалай	64,4	51,0	21,4
Курумканай	64,2	91,3	54,7
Кяхтын	63,7	74,7	85,1
Баргажанай	63,4	70,6	58,2
Хэжэнгын	62,5	73,6	56,7
Заиграйн	59,4	88,8	46,1
Түнхэнэй	59,1	90,0	63,5
Закаменай	58,6	58,5	47,4
Тарбагатайн	57,2	77,2	54,4
Прибайкалиин	51,6	85,5	43,1
Б-Кударын	46,9	62,6	44,6
Баунтын	46,5	—	78,6
Иволгын	45,8	86,3	45,4
Кабанскын	43,7	63,1	38,6
Сэлэнгын	37,1	84,6	27,0
СОВХОЗУУД:			
Борьёогой	92,0	72,6	32,5
Кяхтын	90,2	69,5	55,4
Сэлэнгын	90.0	70,3	31,0
«Эрдэм»	68,5	68,9	49,0
Иволгын	66,4	65,5	59,5
Хориин	63,6	55,2	61,9
Бичурын	61,3	65,8	38,1
Кабанскын	47,7	68,6	28,5
Яруунын	42,1	84,6	52,0

Түсэбһөө гадуур— 80 мянган пүүд ороохон

КПСС-эй ЦК-гэй ээлжээтэ Пленумые нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахын түлөө дэлгэрһэн мүрысөөн Кударын аймагай колхозуудта үдэрһөө үдэртэ үргэдэнэ. Эндэхи колхозууд сентябриин 15-да гүрэндэ таряа худалдаха түсэбөө дүүргээ һэн. Иигэжэ хамта 32 мянган центнер, тэрэ тоодо 17 мянган центнер сортовой ороохон тушаагданхай.

Пленумэй хүндэлэлдэ аймагай колхозууд 80 мянган пүүд таряа түсэбһөө гадуур тушаахаар шиидэбэ. Жэшээнь, Ранжуровай нэрэмжэтэ колхоз 33 мянган пүүд худалдаха уялга абаад, 23 мянгада хүргэбэ.

С. Таханов.

☆☆

Саһанай орохые хүлеэнэ гүт, нүхэр ЗАЙЦЕВ?

Яруунын совхоз таряа хуряалга, тушаалгаяа унжагайруулһаар

НАРҺАТА. (Телефоноор абтаба). Байгша ондо тус совхозойхид хамтадаа 8 мянган гектар ороохо таряа хуряажа абаха юм. Эндэ һайнаар ургаһан бухы ороохо таряагаа богони болзорто гээлтэгүйгөөр хуряажа абаха арга боломжо, хүдэлмэриин хүсэншье гүйсэд бии. Мүнөө совхоздо таряа хуряалга дээрэ элдэб маркын 33 комбайн, 10 лафетнэ жатка, 44 трактор ашаглагдана.

Теэд эндэхид ургаса хуряажа эхилһээр хорёод хонобошье, бухы тарянайнгаа оройдоол 2 мянган га амяарлан хадажа, 1000 гаран гектарынь суглуулжа сохиһон байха юм.

Тиихэдэ гүрэндэ таряа тушааха, худалдаха түсэбэйнгөө хахадыеншье дүүргээгүй.

Эндэ иимэ ехэ гээгдэл юун дээрэһээ тохёолдооб гэхэдэ, совхозой алишье фермэдэ ургаса хуряалга, таряа тушаалгын хүдэлмэри тон муугаар эмхидхэгдэнэ. Хуряалгын бүхы машина, техникэ дүүрэн хүсэндөө, бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглагданагүй. Жэшээнь, хуряалгын эхилһээр 10 лафетнэ жаткын хэһэн ажалые үдэр бүхэндэ хубаажа үзэхэдэ, нэгэ жаткада 6—8 гектарһаа дээшэ болоногүй. Тэрэшэлэн ургаса хуряалгада түрүү онол арга хэрэглэхэ, түрүүшүүлэй дүй дүршэл үргэнөөр дэлгэрүүлхэ хэрэгтэ анхарал оройдоошье табигданагүй. Совхозойхид прицепной комбайнуудтаа таряа амяарлан хадаха түхеэрэлгэ тодхожо, бүхы таряагаа богони болзорто сабшахын түлөө оролдоногүй. Эдэ бүхы дутагдалнуудые һайн мэдэжэ байгаад, совхозой дирекци (директорынь нүхэр Зайцев, парткомой секретариин уялгые дүүргэгшэ нүхэр Рахвалов) ямаршье тодорхой хэмжээ абанагүй. Харин главна агроном нүхэр Бурлаев хуряалгын эхилһээр олонхи фермэнүүдтээ оройдоошье ябаагүй байха юм. Совхозой 3-дахи фермынхид (эрхилэгшэнь нүхэр Минеев) таряа хуряалгаар илангаяа ехэ гээгдэлдэ оронхой. Энэ фермэдэ эхилһэнһээ хойшо 3 лафетнэ жатка, 8 комбайн хүдэлһэн нэрэтэй аад, оройдоол 351 гектар амяарлан хадажа, тэрэнэйнгээ 250 гектарынь суглуулан сохёо. Тиихэдэ эндэ үшөө 1500 гектар таряан ойроошье хүртөөгүй һууһаар. Хуряалга дээрэ хүдэлһэн лафетнэ жаткануудынь үдэр бүри эбдэржэ урагшаа ябадаггүй, ажалай үдэр орой эхилээд, эртэ дүүрэдэг байна.

Жэшээлхэдэ, лафетнэ жаткын машинистнууд нүхэд Н. Копонов А. Сагалуев гэгшэд 16 үдэр хүдэлжэ, оройдоол 86—89 гектар хадаа гэхэ гү, али үдэр бүри тус тустаа 6—7 га сабшаһан байха юм. Харин комбайнер В. Бальжитов 3 хоног соо 35 га газарта таряа суглуулан сохёод, бэшэ үдэрнүүдтэнь заһабарилгада байгаа.

— Комбайнуудай заһараад ябаха болоходо ороохо шэрэхэ автомашинын үгыһөө гү, али хүдэлмэришэдэй дутамагһаа боложо, бүхэли үдэртөө миин байха ушар али олон үзэгдэнэ. Сентябриин 14-дэ манай агрегат ороохоор бункерайнгаа дүүрэшэхэдэ автомашина хүлеэжэ бүхэли үдэрөө бараа,—гэжэ комбайнер Б. Пахутов гомдоно.

Эндэ таряа хуряалгада хүдэлэгшэд фермын центр тосхон Талдудһаа 15 модоной Элхисээр гэжэ газарта үдэрөөр ябажа ажаллана. Тиимэһээ үглөөгүүр гэртэһээ түхеэржэ ерэтэрнь 10—11 час болошодог, мүн үдэшэ 5—6 часта олонхинь гэртээ харишадаг зантай. Хэтэрхэдээ зарим механизаторнууд трактораараа гэртээ ошожо хонодог байна. Ажалайнгаа эмхидхэлые эрид һайжаруулжа, хуряалгын машина, техникые бүтээсэ ехэтэйгээр ашагладаг болохо тушаа фермын хүтэлбэрилэгшэд энэ гэхэ юумэ хэнэгүй. 8 комбайнуудайнь 4-ниинь мүнөө хүрэтэр һуни ябаха зайн галай гэрэлгүй. Жатка, комбайнуудай ходо эбдэржэ һаатахада фермын механик нүхэр Цыбенов механизаторнуудта бодото туһаламжа хүргэнэгүй шахуу.

Механизаторнуудай дунда социалистическэ мүрысөөн эмхидхэгдэнэгүй. Гадна тэдэнэй олонхинь үдэрэйнгөө даабаринешье хүсэд мэдэдэггүй байха юм. Мүн хүдэлмэриин шанарые хинан шалгаха тушаа анхарал табигданагүй. Баһал иимэрхүү дутагдалнууд совхозой 2-дохи фермэдэ (эрхилэгшэнь нүхэр Балданов) үзэгдэнэ. Эндэ ниитын эдеэ хоолой бии болгогдоогүй дээрэһээ хоёр халаанай ажал эмхидхэгдээгүй. Фермын полевой станууд ёһоор түхеэрэгдээгүй.

Хэрбээ совхозойхид энэ зангаараа аали нобшоор ажаллабал, саһанай ороторшье таряагаа хадажа, хуряажа дүүргэхэгүй туйлдаа хүрэнхэй.

Ц. Дандаров,
Ц-Ж. Дамбарабжаев.

Лос-Анжелосто сентябриин 19-дэ болоһон уулзалга дээрэ Н. С. Хрущевой хэлэһэн үгэ

ЛОС-АНЖЕЛОС, сентябриин 19. (ТАСС-). Президент Эйзенхауэртай хөөрэлдэһэнһөөмнай уламжалан, буу зэбсэг хуряаха тухай асуудалаар СССР США хоёрой правительствонууд бэе бэсынгээ баримталдаг хараа бодолые бүри һайнаар ойлгожо шадаха, тиигээд энэ тон орёо, мүнөө үеын зайлашагүй шухала асуудалые шиидхэхын тулада хамтаараа оролдолго гаргаха бэзэ гэжэ найдажа байһанаа СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев элирхэйлэн мэдүүлээ.

Лос-Анжелосто сентябриин 19-дэ болоһон обед дээрэ үгэ хэлэхэдээ, Советскэ правительствые толгойлогшо буу зэбсэг хуряаха тухай асуудалда дахяад тогтоһон байна.

Тиихэдээ буу зэбсэг хуряаха талаар советскэ дурадхалай ООН-эй Генеральна Ассамблейн үзэмжэдэ сентябриин 18-да табигдаһан тухай Н. С. Хрущев һануулаа. Эдэ дурадхалнуудай удхань ямар бэ гэхэдэ, тон богонихон болзор соо, тухайлхада, дүрбэн жэлэй турша соо гүрэнүүдэй буу зэбсэгые ниитэ дээрэнь хүсэдөөр хуряаха, бүхы түхэлэй буу зэбсэгүүдые, тэрэ тоодо ядерна зэбсэгүүд болон ракетэнүүдые усадхаха, бүхы зэбсэгтэ хүсэнүүдые тарааха, сэрэгэй министерствонүүд болон генеральна штабуудые үгы болгохо тухай хэлэгдэнхэй. Тиихэдэ, зүбшэжэ тогтоогдоһон тоотой полици (милици) гүрэнүүдэй мэдэлдэ бии байха болоно. Тэдэнэр дотоодын гурим сахиха, эрхэтэдэй аюулгүй байдал хамгаалха зорилготой дээрэһээ юрын буунуудаар зэбсэглэгдэнхэй байха ёһотой гэжэ тэрэ хэлээ. Иимэ дурадхал оруулхадаа, буу зэбсэг хуряаха асуудалые хүсэдөөр эсэслэн шиидхэхые, гүрэнүүдэй дай хэхын тулада хэрэглэхэ буу зэбсэггүй байхые бидэнэр хүсэнэбди гэжэ Н. С. Хрущев мэдүүлээ. Буу зэбсэгэй хүсэдөөр хуряагдаад байхада гүрэнүүдтэ бэе бэеһээ нюуха юумэ үгы болохо, тон үргэн ехэ хиналта тогтоогдожо болохо. Энэ хадаа тагнуул бэшэ, харин ёһотойл хиналта боложо үгэхэ байна. Юуб гэхэдэ, арминуудай үгы болоод байхада, тагнуул ямаршье удхагүй болохо байна бшуу гэжэ СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ нэмэжэ хэлээ.

Үнэн сэдьхэлээр хэгдэһэн, советскэ дурадхалнууд хадаа мүнөөнэй уласхоорондын байдалай шахардуу шанга болоод байһан үедэ, агуу ехэ гүрэнэй хэжэ шадаха юумые хүсэдөөр хараалһан байна. Тиимэһээ эдэ дурадхалнуудта США-гэйхид һайшаалтайгаар хандаха бэзэ гэжэ этигэхые бидэ хүсэхэ байнабди гээд Н. С. Хрущев хэлээ.

Лос-Анжелос городой мэртэ, суглараагшадта бултандань хандаха зуураа, тон шухала ушар тухай—эб найрамдал болон дайн байлдаан тухай, хүн зоной ажаһуулга болон үхэл тухай эндэ хэлэгдэнэ гэжэ Н. С. Хрущев тэмдэглээ. Минии хэлэһэн үгэнүүдые Америкын зарим ажал-ябуулагшад зорюута хазагайруулна гэжэ һанаагаа зобожо байһан тухайгаа хэлэхэ зуураа, Н. С. Хрущев иигэжэ мэдүүлээ: «хүйтэн дай», яаралтайгаар зэбсэгжэлгэ саашадань үргэлжэлүүлхые хүсэдэг зарим нэгэн хүнүүд США-да бии гээшэ ха. Бидэнтэй хамта амгалан замаар ябаха гү, али «хүйтэн дай», яаралтайгаар зэбсэгжэлгэ үргэлжэлүүлхэ байһанаа өөһэдөө шэлыт гэжэ Н. С. Хрущев хэлээ. Бэе бэе тээшээ шэглүүлэн ракетэнүүдые тодхоод һууһанһаа, эбтэйгээр һуубал дээрэ, амгалан тайбан үедэ ажаһуухада, үглөө мүнөөшье, хэтэ үедөөшье дайн болохогүй гэжэ мэдээд һанаа амар нойрсожо байхада дээрэ гэжэ хүн бүхэндэ эли байна.

США-тай али бүхы холбоо барисаа хүгжөөхөөр, хани ёһоной харилсаа тогтоохоор Советскэ Союзай бэлэн байһан тухай СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев үгынгөө түгэсхэлдэ үшөө дахин онсолон тэмдэглээ.

Америкын профсоюзуудай хүтэлбэрилэгшэдтэй Н. С. Хрущев уулзаба

САН-ФРАНЦИСКО, сентябриин 20. **(ТАСС-эй тусхай корр.).** СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев сентябриин 20-ной үдэшэ Америкын профсоюзуудай хүтэлбэрилэгшэдтэй уулзаа. АФТ-КПП-гэй вице-түрүүлэгшэнэр Рейтер, Кэри, тэрэшэлэн США-гэй хэдэн томо профсоюзуудай хүтэлбэрилэгшэд уулзалгада хабаадалсаа.

Партийна ажабайдал

Ойлгууламжын хүдэлмэриин хүсэн иимэл даа

Кударын аймагай Куйбышевай нэрэмжэтэ колхозой гэшүүдэй хээрэ отогложо. Үбhэ сабшажа байhанаа, таряа хуряахаяа ерэхэдэнь, полевой стан аятай зохидоор заhагдаhан, угаагдаhан, сагаадагдаhан, уряа лозунгнуудаар, гоё гоё зураг, диаграммануудаар шэмэглэгдэhэн—бэлэн угтажа байгаа. Ямар комбайнуудай, лафетнэ жаткануудай хэдынэй үдэрhөө хэды болотор, али полинуудта хадаха, хуряаха түсэб-маршрут, элдэб списогүүд ханада хадагданхай. бүхы юумэн эртээнhээ гуримшуулагдаhан, эмхилэгдэhэн байба. Улаан булан соо «Родина» радиоприемник тодхоотой.

— Иигээд ажаллахадашье урматай. Гэртээ хүрэжэ ерэhэнhээ өөрэгүй,— гэжэ колхознигууд хөөрэлдэжэ байгаа hэн.

Ургаса хуряалгын үедэ колхознигуудтаа ажалай, ажаhуудалай зохистой эрхэ байдал бии болгохын тулада парторганизаци эртээнhээ hаналаа табиhан байна. Мүн ургаса хуряагшадай дунда ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулха тодорхой хэмжээ-ябуулганууд хараалагдаа hэн.

Мүнөө жэлэй баян ургаса хуряалгын үедэ зоной дунда политическэ, соёл гэгээрэлэй хүдэлмэри hайнаар ябуулха хэрэгтэ hаалиин фермые даагша Герман Колодин, библиотекые даагша Антонида Абросимова гэгшэд эдэбхитэйгээр хабаадажа захалhан юм. Эдэнэй оролдосотой ажалаар, уран гараар полевой стан шэмэглэгдээ бшуу.

Тиигээдшье колхозой үргэн ехэ полинууд дээрэ трактор, комбайнуудай мотор хүнхинэлдэжэ, ургаса хуряалгын, гүрэндэ таряа тушаалгын халуун хүдэлмэри захалhан байна. Хуряалгын түрүүшын үдэрнүүдhээ «Сахилгаан» хуудаhан гаргагдажа захалаа. Тэндэ түрүүшүүлэй урмашаха, зоригжохоор, бусадай жэшээ абахаар магтажа, алдаршуулагдажа байхын хажуугаар, ажалай журам хазагайруулдаг, hалан мууhаа боложо машина, техникээ эбдэдэг, зогсоодог хүнүүд, лодырьнууд hайса шүүмжэлэгдэдэг, эшээгдэдэг байгаа. Энэ хуудаhанhаа гадна, мүн «Дайшалхы карандаш» гэжэ ханын газетэ hонирхолтойгоор гаргагдана. Эндэ дутуу дунданууд, хэрэглэгдээгүй арга боломжонууд тухай бэшэхэтээ хамта түрүүшүүлэй, илангаяа түрүү механизаторнуудай дүй дүршэл тухай дэлгэрэнгыгээр бэшэхэ гэжэ оролдодог.

Хүн бүхэнтэй тус тустань, мүн хэдэ хэдыгээрнь хөөрэлдөө хэхэдэ, эмхидхэхы, элсүүлхы шухала удхашанартай байгаа. Агитаторнуудhаа гадна, колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Мансуровский, парторганизациин секретарь нүхэр Коновалов, агроном нүхэр Кузнецова гэгшэд комбайнер, трактористнуудтай тус тустаншье, агрегадуудайнь бүхы гэшүүдтэй хамта ходо хөөрэлдэжэ байдаг. Иигэжэ тэдэнэр аймагайнгаа, республика, оронойнгоо түрүү механизаторнуудай хайшан гээд ажалладаг, ямар аргануудые хэрэглэдэг тухайда хэлэжэ, ойлгуулжа үгэдэг байна. Жэшээлхэдэ, агрегадуудые бүлэг бүлэгөөрнь ябуулхада hайн байhание механизаторнуудтаа хөөрэжэ ойлгуулаа. Энэ арга хэрэглэhэнэй ашаар хуряалгын хүдэлмэри эли бодо түргэдөө hэн.

Социалистическэ мүрысөө ёhотойгоор, шударгыгаар эмхидхэхэ хэрэгтэ партийна организаци онсо анхарал хандуулна. Мүрысөөнэй дүнгүүд үдэр бүри гаргагдажа, дүн харуулха самбарта, ханын газетэдэ бэшэгдэжэ байдаг. Мүрысөөндэ түрүүлжэ гарагшадта дамжуулгын улаан тугхан барюулагдана. Эрхимлэжэ гарагшад тугханда хүртэхын түлөө шангаар тэмсээ. Энэ тугханиие абаха үедөө комбайнер Георгий Кожевников иигэжэ мэдүүлээ hэн:

— Энээхэн тугаа ургаса хуряалгын дүүрэтэр алдахагүй гэжэ манай агрегадайхид шиидээбди. Нүхэд, механизаторнууд, энэ тугые манай гарhаа алдуулха бэрхэтэйхэн лэ ха даа. Харин маниие илажа гарагшадта бидэнэр доро дохижо, үни болгонгүй дахин тэхэрюулхээр үгээ үгөөд, баяртайгаар барюулхабди.

Энэ тугханай түлөө шанга мүрысөөн болобошье, Кожевниковэй агрегадайхид таряа хадажа дүүрэтэр алдабагүй.

Табан хоногой туршада эртын таряа хадажа дүүргэhэнэй hүүлээр «Механизаторай Үдэр» болоо hэн. Тиихэдэ механизаторнууд дотоодыншье, уласхоорондыншье байдалаар лекцинүүдые шагнаhан, колхоз, аймаг, республика дотороо ургаса хуряалгын ямараар ябажа байhантай танилсаhан, олохон хүн үнэтэ шанда хүртэhэн байна. Амжалта тухайда хөөрэлдэхэ зуураа, мүн дутуу дундануудаа, хэрэглээгүй арга боломжоёо сэхэ рууень элирүүлээ hэн.

Ажалаа hайса эмхидхээд, ойлгууламжын хүдэлмэри иимэ эдэбхитэйгээр, шадамараар ябуулхада ашаүрэ ехэтэй байгаа. Энэ колхоз аймаг, республика дотороо түрүүлэн 1300 гектар эртынгээ таряае хадажа дүүргэhэн байна. Тиигээд 20-ёод мянган пүүд эрхим шанартай шэниисэ гүрэндөө худалдажа, баhал республика дотороо түрүүлэн түсэбөө дүүргээ. 360 гектар кукурузаяа саг сооннь хуряажа, hайнаар силослэбэ. Мүнөө эндэ таряа хуряалга дүүрэжэ байна.

Саашадаа үлөөшэ зарим ургамалнуудые хуряаха, таряа сэбэрлэхэ, малай үбэлжэлгэдэ бэлдэхэ үедөө ойлгууламжын, соёл гэгээрэлэй хүдэлмэри үрэ ехэтэйгээр, эдэбхитэйгээр ябуулха зорилго парторганизаци урдаа табинхай.

М. Будаев.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Сэлэнгын Сталинай нэрэмжэтэ колхозой хоёрдохи комплексно бригада силос даража байна. Ф. Моренецын фото.

Республикын колхоз, совхозуудта үбhэ, тэжээл бэлэдхэлгын ябаса тухай

1959 оной сентябриин 20-ной мэдээн

(Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

Аймаг	Бүхы сабшалангай үбhэ ногооной сабшагдаhаниинь	Сабшагдаhан үбhэнэй хуряагдажа абтаhаниинь	Силосэй бүхыдөө даралдаhаниинь (тонноор)
Ахын	104,0	100,0	—
Мухаршэбэрэй	92,5	96,4	27072
Ториин	90,0	97,0	20250
Хэжэнгын	88,7	91,9	23049
Закаменай	87,7	95,4	18350
Сэлэнгын	87,7	95,4	34374
Б-Кударын	87,6	90,4	11634
Бичурын	87,2	89,8	21515
Заиграйн	86,7	90,4	14574
Зэдын	85,8	79,6	40958
Тарбагатайн	85,3	95,8	18156
Иволгын	85,0	96,0	13739
Түнхэнэй	82,9	99,3	33039
Кяхтын	78,2	90,0	13185
Кударын	76,2	94,6	49429
Баргажанай	74,4	88,6	15725
Курумканай	71,7	93,7	9474

Аймаг	Бүхы сабшалангай үбhэ ногооной сабшагдаhаниинь	Сабшагдаhан үбhэнэй хуряагдажа абтаhаниинь	Силосэй бүхыдөө даралдаhаниинь (тонноор)
Хориин	69,6	84,7	8163
Прибайкалиин	64,8	84,9	10668
Яруунын	56,4	67,9	20781
Кабанскын	55,7	88,0	12725
Хойто-Байгалай	48,6	76,9	70
Баунтын	37,0	81,5	230
СОВХОЗУУД:			
Кабанскын	132,4	94,1	2665
Иволгын	107,9	93,6	7379
Кяхтын	92,2	89,3	10702
«Эрдэм»	88,5	99,2	17080
Сэлэнгын	78,9	90,4	14280
Хориин	77,7	72,0	9596
Бичурын	69,1	91,5	7950
Борьёогой	61,7	91,5	12072
Яруунын	24,9	86,2	7400

ТҮРҮҮ СОМОНОЙ СОВЕДТЭ

Нүхэр депутат! hунгагшадай захяануудые бүри мүhэн дүүргэхын тула юу хэнэбта?

Сельскэ, сомоной Соведүүдэй социалистическэ мүрысөөндэ Түнхэнэй аймагай Хэрэнэй сомоной Соведэй илажа гараhан тухай уншагшад hайн мэдэхэ байха. hүүлэй үедэ тэрэ сомсовет эмхидхэлэй хүдэлмэри нилээд hайжаруулжа, ажалшадтайгаа нягта холбоо барисаатай болонхой.

ХОДО hУНГАГШАДАЙНГАА ДУНДА

Депутат бүхэн сомоной Соведэй хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг, hунгагшадтайгаа саг үргэлжэ холбоо барисаатай байдаг юм. Жэшээлэн хэлэхэдэ, депутат Н. Т. Левашова өөрынгөө округой hунгагшадай гэрээрнь ябажа, ажабайдалтайнь hайнаар танилсадаг. Байрануудтань заhабари хэлгүүлхэhээ эхилээд, бусад олон эрилтэнүүдыень дүүргэнэ. Сомоной Соведэй, тэрэнэй гүйсэдхэхэ комитедэй баталжа абаhан шиидхэбэринүүдтэй hунгагшадаа танилсуулжа, тэдэниие ажал хүдэлмэридэнь зоригжуулдаг юм. Н. Т. Левашова сомсоведэй хүдэлмэри тушаа, hунгагшадай захяа, дурадхалнуудые хэр зэргэ дүүргэжэ байhан тухайгаа hаяхан тоосоогоо хэhэн байна.

Нүхэр Левашова сомоной Соведэй культурно-гэгээрэлэй, элүүрые хамгаалха саг үргэлжын комиссиин хүдэлмэридэ мүн лэ эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Комиссиин гэшүүн тула депутат Левашова гансаханшье өөрынгөө hунгуулиин округ соо бэшэ, мүн тосхон дотор ариг сэбэрые сахиха, тосхоноо болбосон түхэлтэй болгохо ехэ хүдэлмэри ябуулhан байна.

— Депутат Н. Т. Левашова манай бодото түлөөлэгшэ гээшэ. Минии хүбүүн Сергей нэгэ бага буруу харгыда орожо, мандаа туhалхаяашье болиhон юм. Теэд депутат Нина Тимофеевна хүбүүнтэймни хөөрэлдэжэ, эндүүень ойлгуулжа, зүб замыень заажа үгэhэн байгаа,— гэжэ наhажаал, олон үхибүүдтэй эхэ Зверева депутадаа магтана.

Депутадай хүдэлмэри тухай иимэ жэшээ олоор харуулжа болохо. Депутадууд Ц. Будаев, Б. Шагдуров, Х. Ахметова, К. Ускеева, В. Демин болон бусад hунгагшадтайгаа ходо уулзажа, тэдэнэй мэдүүлгэ, захянуудыень бэелүүлхые, этигэл найдабарииень гүйсэд харюулхые оролдоно.

Мүнөө тус сомоной Соведэй депутат бүхэн hунгагшадайнгаа үмэнэ тосоогоо хээд байна.

БОДОТО ТҮШЭГ ТУЛГУУРИ

Дүшэ гаран депутат сомоной Соведэй саг үргэлжын комиссинуудай хүдэлмэридэ хабаадалсана. Саг үргэлжын комиссинууд культурна байгуулалтын болон ажахын асуудалнуудые бэлдэжэ, сомсоведэй үзэмжэдэ табидаг, сомоной Соведэй баталжа абаhан, тэрэшэлэн дээдын газарай Соведүүдэй шиидхэбэринүүдэй дүүргэлтые шалгажа, тэдэниие бодото дээрэнь бэелүүлхын тулада ажалшадай дунда нилээд ехэ хүдэлмэри ябуулдаг юм. Зарим асуудалнуудаар комиссинууд өөhэдынгөө hанамжа, дурадхалнуудые бригадын гэшүүдэй суглаанай, колхозой правлениин, предприяти, эмхи зургаануудай коллективүүдэй зүбшэн хэлсэлгэдэ табидаг байна. Хүдэлмэридөө эдэбхитэдые үргэнөөр хабаадуулдаг юм. Энэнь ехэ hайшаалтай.

Худалдаа наймаанай талаар саг үргэлжын комисси пекарниин хүдэлмэриие шалгахадаа, хилээмээ муу шанартайгаар барина, ажалайнь журам hула гэжэ тодорхойлоо. Пекарниие даагша А. Ознобихин тушаалдаа хайша хэрэгээр хандадаг, тэндэ хүдэлдэг хүдэлмэришэдтөө бодото туhаламжа хүргэдэггүй, тэдэнэрэйнгээ дунда хүндэгүй байгаа. Пекарниин хүдэлмэри тухай ажалшадhаа ороhон гомдол зүбтэй гэжэ тэмдэглэгдээ.

Нүхэр Ознобихин энэ ажалда саашадаа хүдэлжэ шадахагүй гэhэн тобшолол хээд, комисси өөрынгөө hанамжые аймпотребсоюзай правлениин үмэнэ табяа hэн. Комиссиин дурадхалые зүб дээрэ тоолоод, аймпотребсоюзай правлени Ознобихиниие тэрэ дары ажалhаань сүлөөлhэн байна.

Тосхоноо болбосон болгохо талаар сомоной Соведэй комисси (түрүүлэгшэнь депутат Гусев) хүдэлмэреэ мүн лэ hайнаар эмхидхэнэ. Комиссиин гэшүүд саашадаа хэхэ хүдэлмэреэ бултадаа зүбшэжэ түсэблөөд, тэрэнээ заабол дүүргэдэг. Комиссиин үүсхэлээр үнгэрөөшэ хабар хэрэнэйхид тосхоноо болбосон болгохын тула ехэхэн хүдэлмэри хээ. 3500 гаран модон таригдаа. Сэсэг набшаар тосхон гоёогдоо. Хэдэн зуугаад метр утатай тротуар баригдаhан байна. Хашаа хүреэгээ, байрын гэр заhаха тухай горьтойхон анхарал табигдаа, табигдажашье байна. Энэ асуудал сомсоведэй сесси дээрэ тусгаар зүбшэн хэлсэгдээ юм.

Түүхэтэ долоон жэлэй түрүүшын жэлэй түсэбые амжалтатайгаар дүүргэхын тула ажалшадай дунда социалистическэ мүрысөө үргэнөөр эмхидхэхэ хэрэгтэ сомоной Соведэй саг үргэлжын комисси бүхэн мүн лэ эдэбхитэйгээр оролсоно.

ТҮРҮҮ АЖАХЫН ЗЭРГЭДЭ ГАРГАХААР ШИИДЭНХЭЙ

Ниитынгээ ажахые эрид дээшэлүүлжэ, олзо доходоо арьбадхаха тухай тус сомоной XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой гэшүүд үнгэрhэн хабар болоошо hунгуулиин урда тээхи суглаанууд дээрэ hанамжа дурадхалнуудаа оруулhан байна. Урда жэлнүүдтэ тус колхоз ниитынгээ адуу мал үсхэхэ, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ түсэбөө дүүргэдэггүй, олзо доход багаар абадаг байгаа hэн.

Колхознигуудай шүүмжэлэл, hанамжа дурадхалнуудые хараадаа абажа, сомоной Совет, тэрэнэй гүйсэдком бүхы эдэбхитэдтэйгээ хамга колхозойнгоо ажахын hалбари бүхэниие түргэнөөр хүгжөөхэ хэрэгтэ ехэ анхарал табяа. Колхознигуудай дунда социалистическэ мүрысөө үргэнөөр эмхидхэжэ, дээшэлүүлэгдэhэн уялганууд абтаhан байна.

— Хрдань ажал хүдэлмэреэ hайжаруулгадань колхоздо hайса туhалжа шададаггүй байгаабди. Мүнөө фермэ, бригада бүхэнэй хүдэлмэриhөө эхилээд, колхозой ажахын гол hалбаринууд тухай асуудал сесси, заседани бүхэндэ харагдана. Социалистическэ мүрысөөндэ оролсожо, абаhан уялгануудаа колхозой гүйсэд дүүргэлгэдэ горьтойхон анхаралаа табинабди,—гэжэ сомсоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр Ф. Н. Зворыгин манда хөөрэбэ.

Эдэ бүгэдэhөө уламжалан, колхозой ажал хүдэлмэри нилээд hайжараа. Эбэртэ бодо малаар энэ жэлэй түсэб 113 процент, хонёор—111 процент, гахайгаар—110 процент дүүргэгдээ. Нёдондо жэлэйхидэ орбол энэ жэлдэ hү, ноохо абалга дээшэлээ. Мяха, hү, үндэгэ гүрэндөө худалдаха түсэб мүн амжалтатайгаар дүүргэгдээ.

Таряанай ургасашье hайн. Хуряалга бараг шуумгайгаар үнгэргэгдэжэ байнхай. Таряа хуряалгатай хамта ниитын адуу малда тэжээл элбэгээр бэлэдхэхэ хүдэлмэри мүн лэ hуларуулагданагүй. Мүнөө үнеэн бүхэнэй арбаад тонно шахуу шэмэтэ тэжээл бэлэдхэгдээ.

Депутадууд өөhэдынгөө ажалаар колхознигуудта hайн жэшээ харуулна. Жэшээнь, депутат П. В. Афенкова шубуунай фермые даагшаар ажаллаха зуураа, түсэбөө 234 процент дүүргээ.

Гадна сомсоведэй гүйсэдхэхэ комитет депутадуудай хүдэлмэридэ, тэдэнэй өөhэдынгөө уялга дүүргэхэ хэрэгтэнь туhалжа байдаг. Соведэй эмхидхэлэй-ниитын хүдэлмэри шадажа табиhанай ашаар сомсоведэй гүйсэдхэхэ комитет, тэрэнэй түрүүлэгшэ нүхэр Ф. Н. Зворыгин зонойнгоо дунда хүндэтэй болонхой.

М. Болдохонов.

„hанаха юумэмнай—ургаса"

Ургаса хуряалгын захалхаhаа хойшо Байкало-Кударын аймагай Ждановай нэрэмжэтэ колхозой парторганизациин секретарь А. У. Дарханов тосхондоо харагдахань хомор болонхой.

— Юу хэжэ тэндэ hуухабши. Мүнөө ажаллаха газарнай—поли, hанаха байха юумэмнай — ургаса болоод байна ха юм. Теэд бага сага хэрэгэйшье гарахада тосхон руу ошохо сүлөө болоногүй,—гэжэ нүхэр Дарханов хэлэнэ.

Нээрээшье түрүүшээр бороо хуратай байжа, ургаса хуряалгые нилээд hамшаагаад, шангаханаар ажаллаагүйдэ, таряа хадалгада хамаг бүхы хүсэеэ элсүүлээгүйдэ аргагүй болоhон юм. Оролдожо ургуулhан баян ургасаяа гээлтэ хоролтодо оруулангүй, гутаангүй хуряажа абахын тулада колхозой партийна организаци оролдолго гаргажа байна. Механизаторнуудай дунда социалистическэ мүрысөөн hайнаар эмхидхэгдээ. Үдэр бүри мүрысөөнэй дүн гаргагдажа, колхознигуудта дуулгагдана. Тракторай будка бүхэндэ дүн харуулха самбар бии. Комбайнай, лафетнэ жаткын агрегат бүхэнэй ямараар ажаллажа, хэнэй түрүүлжэ, хэнэй гээгдэжэ ябаhан хуу харуулагдажа байдаг. Зоной байрладаг тэрэ будкануудта үдэр бүри шэнэ газетэ, журналнууд асарагдана, агитаторнууд хөөрэлдөө хэнэ. Будкануудташье, таряанай тоог дээрэшье ябахада уряа лозунгнууд, зураг плакадууд уряалжа, шэмэглэжэ байдаг. Ханын газетэ, «Дайшалхы хуудаhанууд» гаргагдана.

Зоноо элсүүлжэ, ажал хүдэлмэреэ эмхидхэжэ шадаhанай ашаар энэ колхоз гээгдэлhээ гаража, гүрэндэ таряа худалдаха түсэбөө дүүргээд, мүнөө таряа хуряалгаяа түгэсхэжэ байна. Гектар бүриhөө дунда зэргээр 15—16 центнер, зарим газарhаа 20-ёод центнер ургаса хуряагдана.

Е. Ненашев.

Үрэhээ тарилгын шанарта хүргэнэбди

Манайхи таряан ажалаараа аймаг соогоо томо колхозуудай нэгэн юм. hүүлэй жэлнүүдтэ имагтал сортовой ороохо таридаг, тиигээд аймагайнгаа колхозуудые hайн үрэhэ хүрэнгөөр хангадаг болообди. Мүнөө жэл 4000 шахуу центнер сортовой ороохо гүрэнэй амбаарта хаахаяа байнабди.

Үрэhэнэй хэрэг hайжаруулhанай, ургаса дээшэлүүлхэ агротехникын хэмжээ-ябуулгануудые дүүргэhэнэй ашаар hүүлэй хэдэн жэлэй туршада тогтууритай ургаса абаабди. Мүнөө жэл ороохо таряанаймнай ургаса гектар бүриин 4—5 центнерээр дээшэлжэ, 16—17 центнерhээ доошо бэшэ ороохо таряан абтахань. Иимэ ургаса манай эндэхеэр hайн гэжэ тоологдоно.

Таряанай ургасые дээшэлүүлхэдэ hайн шанартай үрэhэнэй ехэ удхашанартай байhаниинь мэдээжэ. Энээниие хараада абажа, эрхим шанартай, hайн сортын ороохоёо хүрэнгэ болгон хаадаг, мүн жэл бүри ондоо аймагуудhаа hайн шанартай, туршагдаhан үрэhэ асардагбди.

Ерэхэ жэлэй тарилгада зорюулжа манай колхоз мүнөө 4838 центнер үрэhэ хааха байна. Энэ үрэhэмнай булта сортовой ороохон байха ёhотой. Тодорхойлон хэлэбэл, шэниисын үрэhэнэй 50 процентнь «Лютесценс», 30 процентнь «Онохойская-4», 20 процентнь «Селенгинская», хара таряанай үрэhэн булта—«Онохойская», Овёсой үрэhэн—«Онохойская 547» гэдэг сортын ороохоор хаагдаха юм. Тиихэдэ үшөө 100 центнер «Хибины-2» гэжэ hайн сортын овёсой үрэhэ таряад туршахаяа бусад аймагуудhаа асархабди.

Колхоздомнай 4 комплексно бригада бии. Эдэ бригаданууд Большое Уро, Малое Уро, Телятниково, Душелан гэжэ газарнуудта тарилга хэдэг. Бригада бүхэн өөрын үрэhэнэй участогтай. Тиимэhээ бригаданууд хуряалгын үедэ үрэhээ хүсэд хааха гэжэ ехээр оролдодог байна. Мүнөө бригадануудай тоогууд дээрэ үрэhэнэй ороохо сэбэрлэлгэ түлэг дундаа ябажа байнхай. Сентябрь hарын үнгэртэр бүхы үрэhээ тарилгын шанарта хүргэхэбди.

Ерэхэ жэлдэ баян ургаса абахын тула намарhаа оролдожо эхилхэ хэрэгтэй. Тиимэhээ эрхим шанартай ороохоёо намар үрэhэндэ хааха шухала гэжэ hайн ойлгонобди.

А. Коновалов,
Баргажанай «Гигант» колхозой агроном.

Мартагдаhан ферм[э] марганги зоотехнигүүд

Сэлэнгын „Эрдэм" колхоз hү ехээр hааха арга боломжоёо хэрэглэнэгүй

Үбhэ ногоон урда жэлнүүдэйхиhээ hайнаар гараад, малай ашаг шэмэ дээшэлүүлхэдэ таатай саг ерэнхэй. Тиимэhээ Сэлэнгын аймагай колхозууд, хониной совхоз бүри ехээр hү hааха арга боломжотой.

Гэхэ зуура аймагай олохон колхоз доторойнгоо арга боломжо муугаар хэрэглэнэ, нёдондоной энэ үетэй сасуулхада, hү hаалгаяа нилээд доошолуулаа. Карл Марксын, XX партсъездын нэрэмжэтэ, «Эрдэм» болон бусад колхозууд hү hаалгаараа ехэхэн гээгдэлдэ оронхой.

Үбэр Зөөхэйн «Эрдэм» колхозые абажа үзэе. Колхозой гурбан комплексно бригадын фермэнүүдэй нэгэниинье hү hааха уялгаяа, түсэбөө дүүргэнэгүй. Хоёрдохи бригадын фермэ (зоотехнигынь нүхэр Барадиев) август hарада 24700 литр hү hааха түсэбтэй аад, оройдоо 12000 литр hү hаагаа. Ондоогоор хэлэхэдэ, үнеэн бүриhөө миил 127 литр hүн hаагдаба. Комплексно бригадын бригадир нүхэр Цыденовэй hү hаалгада анхаралаа табингүй байхадань, колхозой правлени ямаршье эрилтэ хэнэгүй.

Илангаяа Ёнхорой гурбадахи комплексно бригадын фермэ (зоотехнигынь нүхэр Бубеев) hү багаар hаана. Үнгэрөөшэ найман hарын туршада эндэхи фермын hаалишад үнеэн бүриhөө миил 514,9 литр hү hаагаа. Август hарада эдэнэр арайхан гэжэ 105 литр hү hааhан юм. Хубиингаа ажахыда колхознигуудай барижа байдаг hүтэй ямааншье үдэртөө 3 литр үгэдэг бэшэ аал?

Ёнхорой hаалишад үнеэдээ муугаар харууhална, шабхажа hайса hаахые оролдоногүй. hаяхан шалгаад үзэхэдэ, олон hаалишад үнеэдhээ 15—20 литр hү дутуугаар hаадаг байба. Энэ юу харуулнаб гэхэдэ, зар[им hаали]шад ажал[даа] салгагүйгээ[р хан]дана. Жэш[ээнь] hаалишан [...] вагай үнеэдhээ аяар 15 [литр hү] дутуу hаагдадаг байгаа.

Республикын колхозууда[й] нүүд 4—5 жэлэй үеhөө туга[л] эхэhээнь hалгаагаад т[...] болоhон байна. Харин [...] фермын hаалишад мүнөө үнеэдээ тугалдань хүхүүлж[э...] Энээндэ түбхын түрүүнд[э...] дын зоотехник нүхэр Бу[беев...] тэй.

hаалишадай дунда а[...] рам hула. hаалишад Е. Б. Цыденова гэгшэд ахала[...] лишантайгаа хэрэлдээд, да[...] hан 9—9 үнеэдээ бултыень бэлшээридэ тууджархиhа[...] үзэгдөө. Иимэ ушар нэгэ[...] гарадаг юм гэжэ онсолон [...] хэ хэрэгтэй. Бригадирай, [...] гэй хиналта хэлдэггүй дээр[э...] лишан Цыденова hаяхан [...] үдэрэй туршада үнеэдээ бэлшээридэ гаргажархёо. [...]шадай ажалдаа хайша хандадаг шалтагаанhаа [...] нээн мүнгэ зөөри дэмы та[...] сорно гээшэб?

Үнеэдээ hүниндөө ёhын адуулдаг байна. hүүлэй [...]ниин адуулган болюула[...] hаамхай үнеэдтэ ямаршье тэжээл үгтэнэгүй. hү hаал[га дээ]шэлүүлхын тулада ямар абаха hанаатайбта? гэжэ [...] дамнай:

— Үбэлэйнгөө байрада хойноо уяада байлгажа, үгэхэбди. Мүнөө дээрээ ю[...] хэсэ ойлгоногүйбди,—гэжэ [...]ник нүхэр Бубеев харюуса[...] тэдэнэр үнеэдээ үбэлэйнг[өө ...]да оруулха гэжэ оролдон[...] ряагдаhан таряанай, к[...] узуур дээрэ үнеэдые адуу[...] hаалгын дээшэлхэнь мэдэ[...] эндэхи малшад hанаа ам[...] байhаар.

Яахадаа бага hүн hааг[...] хэдэ, комплексно бригады[н ...]дир С. Д. Дашиев энэ шү[...]рэгтэ hанаагаа табинагү[й ...]хозой томодхогдоhонhоо х[...]дэн hара үнгэрөө. Теэд х[...]лэгшэдынь бригадир Д[...] найдаад, Ёнхорой фермы[н] тухай мартажархёо гэжэ с[...] хэлэхэ хэрэгтэй. Колхозой малшадай дунда эмхидхэл[...]тическэ хүдэлмэри hулаар на.

Д. Б[...] мана[й ...]

Совхозойхид хүлеэhээр

hүүлэй гурбан hарын т[...] Бичурын совхозой 3-дахи [...]ниин хүдэлмэришэдтэ орой[...] дахин кино харуулагдаhа[...]

Хүдэлмэриингөө забhарт[а ...] эмхи зургаанда телефоно[...] доhоной hүүлээр арай гэжэ[...]нокартина харуулагдаа hэ[н].

Кино юундэ иимэ удаа[н ...]лагданагүйб? гэжэ совхозо[й ...] комhоо асуухада, сомоной [...]гү, али аймагай культуры[н ...]лэ мэдэхэ гэдэг. Харин к[...] таhагай хүдэлмэрилэгшэд[...]на инспекци гээшэ хургаа[...]даг.

Пожарна инспектор энэ [...] клубай пеэшэ ласадаад [...] акт бэшээд ябашаха. Ти[...]лэ юумэ аабза. Түймэрэй а[...]хэ, энээниие hайн мэдэхэ [...] Теэд ерэхэ бүрез шэнэ э[...]дэгынь гайхалтай юм. Н[...] hайса шалгаал, дутуу [...]тоб байса элирүүлхэдэ яа[...]

Иигээд үдэр, hара ошожо [...] Хонхолдолго хөөрэлдөөн [...] байха. Теэд кино харуул[...]шье үгы байhаар.

hаяар зохихо хэмжээн [...] бээ гэжэ совхозойхид хүл[...]

Д. Того[...]

Хэмжээн абтаба

Гурбан жэлэй соёлой [...] эхилhэнhээ хойшо Зэдын [...] зарим колхозуудта мүрт[...] хэгдээгүй, шэнэ гэр байр[...] баригдаа, культурно-гэ[...] эмхи зургаануудай ажал[...]ридэ дутагдал олон бии [...]най газетын августын 2[...]мерто толилогдоhон иимэ [...]тай статья соо хэлэгдэhэн [...]

Зэдын аймсоведэй гүй[...] түрүүлэгшын орлогшо нүх[эр ...]буновай манай редакцида [...]hэнэй ёhоор, статья соо дур[...] баримтанууд булта зүб [...] Культурно-гэгээрэлэй эмхи[...]нуудай хүдэлмэриие хинан[...]даггүй, саг сооhь зохихо т[...] узуулээгүй байhанайнь ту[...]гай культурын таhагай [...] уялгые дүүргэгшэ нүхэр [...]та аймсоведэй гүйсэдкомо[...] шанга hануулга хэгдээ.

МАЛШАДАЙ АЖАЛ ХЭРЭГ

Юундэ үсөөн түл абтанаб?

Баргажанай колхозууд түл абажа, малайнгаа тоо толгойгоор олошоруулха бүхы арга боломжотой. Гэбэшье тэрэнээ хэдээр хэрэглэнэгүй.

Үнгэрһэн найман һарын туршада аймагай колхозуудта 100 хонин бүриһөө 80 хальта гаран хурьган, үнеэн бүриһөө 70 тугал түллэгдэә. Тиихэдэ эхэ гахай бүриһөө оройдоол гурбан поршоонхо абаһан байна бшуу.

Зарим колхозууд, жэшээнь, «Гигант» энэ үе соо 321 тугал, 1068 хурьга, мянга шахуу толгой поршоонхо дутуугаар абаһан байха.

Колхозуудта дутуу абтаһан түлые гүрэнэй тогтоогдомол сэнээр гаргажа бодоходо, гурба хахад миллион түхэриг болоно. Аймаг доторой үнеэдэй олоор һубайрһан шалтагаанһаа гурбан миллионһоо үлүү түхэригэй һүн мүн лэ абтаагүй байна.

Ямар ушарһаа ниитын ехэ зөөри иимэ талаар хаягдажа байна гээшэб? Олонхи колхозууд малай һуларха ябадалтай эрид тэмсэнэгүй, зоотехническэ тоо бүридхэл муугаар хэгдэнэ. Үнгэржэ ерэхэдээ зарим колхоз малаа ороондо оруулха түсэб табинагүй. Ямар малай хэдыдэ ороондо ороһыень хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд өөһэдөө мэдэдэггүй. Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозһоо бэшэндэ залуу эмэ мал түлжүүлхэ шухала хэрэг зүгһөөр орхигдошонхой. Заһагдаагүй буруу, хашарагууд эмэ малтай суг ябуулагдана. Энээнһээ болжо бэсэ хүсөөгүй мал ороондо ороно.

Энэ бүгэдые мэдэжэ байбашье, аймагай хүдөө ажахын инспекциин хүдэлмэрилэгшэд мэдээшэгүй болоод лэ һуужа байһаар.

Д. Байкалов.

Үнгэл найдабариень харюулна

Намжил Ендонова һаалишанаар ажаллажа эхилһээр 10 гаран жэл болоо. Энэ үеын туршада үнэн сэхэ, оролдосотой ажалшан байһанаа тэрэ харуулаа. Жэлһээ жэлдэ амжалтата туйладаг һаалишан Намжил олон грамотануудаар, тэрэ тоодо Бурядай АССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаһан байна. Хүдөө ажахын бүхэсоюзна выставкэдэшье нүхэр Ендонова хабаадаһан юм.

Түрүү һаалишаниие нютагаархинь хэды дахин сомоной Советэй депутадаар һунгаһан байна. Нёдондо Иволгын аймагай Советэй депутадаар һунгагдаа һэн. Зоной ехэ үнгэл найдабарида хүртэһэн һаалишан мүнөө ажалдаа жэшээ харуулжа ябана. Байгша оной 8 һарын туршада соо даажа абаһан 14 үнеэдэй тус бүриһөө 1700-гаад литр һаагаад, фермэдээ шалгаржа гараа. Иихэдээ түсэбөөр хараалагдаһан жэлэйнгээ даабари дүүргэхэ архибэ гээшэ.

Ш. Бальжинимаев.
Иволгын совхоз, 5-дахи отделени.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 1. Улан-Удын мелькомбинадай хүдэлмэришэд (зүүн гарһаа) Галина Гармаш Василий Солодовников хоёр ажаллажа байна. 2. Анна Филатовагай татаһан талханай мэшээглэн абтажа байһаниинь харуулагдана.

А. Хайдуровай фото.

ХАМТЫН ХҮСЭН

Коммунистическэ ажалай коллективэй нэрэ зэргын түлөө тэмсэгшэд

Республикымнай совхоз, колхозууд хэзээ хэзээнэйхиһээ баян ургаса ургуулаад, гүрэндөө таряа элбэгээр тушаажа байна. Автомашинанууд, тэргэшье шэрэһэн тракторнууд хойно хойноһоо һубарилдан, Улан-Удын мелькомбинадта орооһо үдэр, һүнигүй асарна. Комбинадай хүдэлмэридэ эгээл халуун хаһа ерэнхэй.

Колхоз болон совхозуудай тушааһан орооһые гутаангүйгөөр хадагалха, элдэб сортын талха татахын тула ехэ оролдолго гаргана. Комбинадай хүдэлмэришэд долоон жэлэй түсэбые уридшалан дүүргэхын түлөө дэлгэрһэн тэмсэлдэ хабаадалсаха зуураа, бригада, цех бүхэнэй хоорондо мүрысөө үргэдхөө.

Сортовой талха гаргадаг заводойхид комбинат соогоо түрүүлжэ ябана. Энэ заводойхид сентябриин эхинһээ коммунистическэ ажалай нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө тэмсэнэ. Коммунистическэ ёһоор ажаллаха, һураха, ажаһууха гээшэ — эдэнэрэй түрүүшын зорилго болонхой.

КПСС-эй Центральна Комитедэй июниин Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, заводой коллектив мүнөө дээшэлүүлэгдэһэн уялга абаа. Эдэбээр 1959 онойнгоо түсэбые декабриин 18-да дүүргэхэ гэжэ шиидэнхэй. Байгша оной эхеэр заводой хүдэлмэришэд түсэбһөө гадуур 1200 тонно талха гаргаха гэһэн уялга абаһан аад, мүнөө тэрэнээ 1400 тонно хүргэхэ гэжэ шиидээ. Продукциин өөрын үные химдаруулһанай ашаар 400 мянган түхэригэй гүрэнэй мүнгэ зөөри арьбалхань. Ажалайнгаа бүтээсые хараалагдаһанда орходоо гурбан процентээр дээшэлүүлхэ юм. Тэрэнь түсэбһөө гадуур 1400 тонно продукци гаргаха арга олгохо байна.

«Уралан нарижуулагшадай, ухаалан зохёогшодой хүдэлөөе улам үргэдхэн хүгжөөгты!»—гэжэ партиин ЦК-гэй июниин Пленумэй Хандалга соо хэлэгдэһэн байгаа. Энэ Хандалгада харюусан, заводой хүдэлмэришэд уралан нарижуулгын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Энэ жэлэй туршада уралан нарижуулгын 15 дурадхал оруулжа, үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ гэһэн уялгаяа тэдэнэр 8 һарын хугасаа соо дүүргэһэн байна. Нүхэр Масеев энэ жэлдэ гурбан дурадхал оруулаа. И. Брюханов, И. Волков, В. Солодовников гэгшэд уралан нарижуулгын 3 дурадхал оруулжа, предприятидаа жэл соо 80 мянган түхэригэй мүнгэ арьбалха арга олгоо.

Заводой коллектив дүрбэн бригадаһаа бүридэһэн байна. Һара бүхэндэ бригадануудай ажалай дүнгүүдые гаргахадаа хүдэлмэриень гансахан процентээр сэгнэдэг бэшэ, бүхы показательнуудыень харалсана. Юуб гэхэдэ, зарим бригада даалгабаряа хоёр дахин дүүргээд, шанар муутай продукци гаргадаг байжа болохо. Бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлмэрилдэг, ажалай журам сахидаг, голодоһо гаргадаггүй эрхим бригаданууд мүрысөөндэ түрүүлээ гэжэ тоологдодог байна. Жэшээнь, август соо нүхэд Уланов Солодовников хоёрой хүтэлбэрилдэг бригадануудай түсэбэй дүүргэлтэ адли байгаа. Нүхэр Солодовниковой бригадынхидай зариман ажалһаа гээгдэдэг байжа, мүрысөөнэй түрүүшүүлэй зэргэдэ орожо шадаагүй. Тиихэдэ нүхэр Улановай бригада август һарада түрүү һуури эзэлжэ, заводойнгоо дамжуулгын Улаан туг абаһан байна.

— Мүнөө манай коллектив урдаһайхиһаа ехэ эбтэй, бэе бэедээ хамһалсадаг болонхой, ажалай журамые наринаар сахина, — гэжэ заводой начальнигай орлогшо Исидор Андрианович Волков хөөрэнэ.

Мүрысэгшэдэй дунда В. Барбина, И. Дульская, Н. Орлова, Е. Кокина гэгшэд амжалтатайгаар хүдэлмэрилнэ. Эдэнэр абаһан техникэеэ һайнаар харууһална, өөһэдынгөө участогые сэбэр байлгадаг юм. Энэ жэлдэ Галина Гармаш таряа таталгын Омскын техникум дүүргэһэнэйнгээ һүүлээр комбинадта технигээр эльгээгдэһэн байгаа. Мүнөө нүхэр Гармаш ажалдаа жэшээ харуулжа ябадаг.

Таряа татагшадай дундаһаа 25 хүн хоёрдохи мэргэжэлтэй болохые оролдоно. Дүрбэниинь үдэшын һургуулида ном үзэнэ. Нүхэр Волков 10-дахи класс дүүргээд, мүнөө дээдэ һургуулида орохын түлөө бэлдэжэ байна. 2 хүдэлмэришэн марксизм-ленинизмын үдэшын университедтэ һуралсана.

Долоон жэлэй туршада заводой коллектив үйлэдбэриин талмайе үргэдхэнгүй, продукци гаргалгаяа нилээд ехэ болгохонь. Тиихэдээ суудхэ соо 220 тонно таряан татагдаха байна. Энэнь мүнөө үеынхиһөө 40 тонноор ехэ болохо зэргэтэй.

Тиигэбэшье тус комбинадта дутагдалнууд бии. Гурил талханай һагшадаһа хэхэ газаргүй дээрэһээ завод зарим үдэртэ миин байха баатай болоно. Гансахан август һарада 31 час хүдэлэнгүй һаатаһан байна. Иимэ һаатабаритай байбашье, заводойхид үнгэрэгшэ һарынгаа түсэбые үлүүлэн дүүргээ һэн. Энэ мэтын дутагдалые усадхаа һаа, эдэнэр ажалайнгаа бүтээсые бүри дээшэлүүлхэ байна.

К. Халтанов.

Баян шанга байдалтай

...Сэлгеэ дардам харгыгаар табилуулһан сэнхир хүхэ үнгэтэй «Москвич» машина «Эрдэм» совхозой 3-дахи отделени руу ороод, нэгэ айлай газаа зогсошоно. Совхозой хонишон Тыгшэ Цыбиков машинаһаа буугаад, гэртээ оробо... Нүхэр Цыбиковтэл адли үнэн сэхээр ажаллажа, үнэтэ зөөри худалдан абагшад совхоздо олошоржо байнхай.

Олохон хүдэлмэришэд өөһэдтөө машина, мотоцикл худалдажа абахынгаа хажуугаар уужам, һаруул, шэнэ гэрнүүдтэ орожо түбхинэнэ.

Совхозой хүдэлмэришэд байра, байдалайнгаа үдэр ерэхэ бүри һайжарһанай урманда ниитынгээ малай ашаг шэмые дээшэлүүлхын, долоон жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхын тула шармайн ажаллана.

Ц. Бадлуев.

Искусствын, уран зохёолой ДЕКАДАДА БЭЛЭДХЭЛ

Чимит-Рэгзэн Намжилов

Агын округой Үзөөнэй эхин һургуулиин гурбадахи класста һуража байхаһаа Чимит-Рэгзэн «уран зохёол» гэһэн шүлэгүүдэй дэбтэр баряад ябадаг байба. Тэрээн соонь богонихон аад, хүсэд шүлэг болоогүйшье һаа, шүлэглэн холбогдоһон һонихон мүрнүүд яһала үзэгдэдэг һэн. Тэдэнээ суг һурадаг нүхэдтөө уншажа үгэхэдэнь, «шинимнай поэт болохош» гэжэ шоглодог бэлэй.

Нээрээшье мүнөө Чимит-Рэгзэн Намжилов поэт болоод, шүлэгүүдэй гурбан согсолбори хэблүүлэнхэй. Чимит-Рэгзэн Намжиловай шүлэгүүд 1949 онһоо хойшо республикын газетэнүүдтэ, «Байгал» альманахын, «Байгалай толон» журналай, тусхай согсолборинуудай хуудаһануудта удаа дараалан толилогдожо байдаг.

«Сэлмэг үдэр» гэжэ шүлэгүүдэйнь түрүүшын суглуулбари 1952 ондо хэблэгдээ һэн. Тэрэ ном доторнь залуу поэдэй һайн удхатайгаар, һонирхомоор бэшэһэн шүлэгүүд яһала бии. Тэдэнь түрэл Эхэ орон, агуухэ Москва, эб найрамдал, ажал болон бусад асуудалнуудта зорюулагданхай.

Дэлхэйн арадуудай һанал бодолые уран хурсаар тэмдэглэн:

«Дайнай хорон утаан
Дахяад түбии хушахагүй.
Зоной хуби заяан
Бата гар соол, айлтагүй»—гэжэ

бэшэһэн байна.

Удаадахи шүлэгүүдэйнь «Талын булаг» гэжэ суглуулбари 1956 ондо хэблэгдэһэн юм. Бүхы арадуудта жаргал асарһан түрэл Коммунистическэ партияа «Манай партида магтаал» гэһэн шүлэг дотороо магтана:

Байгал шадарайм дүлии талада
Баяр, сүлөөгэй харгы гаргааш.
Барлаг ябаһан бурят арадтам
Баатар зоригой һүлдэ залааш.
Шинии хүсөөр, шинии зоригоор
Шэнэ юртэмсы байгуулаабди.
Хүн түрэлтэнэй бата найдал —
Коммунистическэ партимнай.

Мүн энэ ном доторхи хэдэ хэдэн шүлэгүүдынь Эхэ орондоо, арад зондоо ашатай туһатай байхые уряална:

Дуумни, ши дуум, энээн шэнги
эршэтэйгээр
Дуулим талынгаа сээжэн дээгүүр
зэдэлһээш,
Хада жалгын сууряан боложо
дүүрэнгүйгөөр,
Хани нүхэдэйм ухаан сэдьхэлдэ
хүрэһэйш.
(«Талын булаг»).

Москва хотодо болохоёо байгаа Бурядай искусство, литературын декадые угтуулан, «Алтан үлгы» (шүлэгүүд, дуунууд) гэжэ ном хэблүүлэн гаргаба. Энээниие уншахада, поэдэй мэргэжэлэйнь улам ургажа байһаниинь харагдана. Тэрэнэй уян зөөлэн, баян, хурса хэлээр бэшэһэн шүлэгүүд хүнэй сэдьхэл зүрхэ хүдэлгэнэ.

Нүхэр Намжилов Коммунистическэ партидаа, Ленин багшадаа, Эхэ орондоо эрхим мүрнүүдээ зорюуланхай. «Агуухэ жэшээ», «Ленинэй хадада», «Баатарлиг орон», «Алтан үлгы», «Эхын зүрхэн» гэхэ мэтэ гүнзэгы удхатай, уран найруулгатай шүлэгүүдһээ гадна, шэнэ поэмынь хэдэн бүлэг бии. Тэдэ бүлэгүүд дотороо Ленин багшын образые эли тодоор харуулна:

«...Заахан бэшэгэйнь
Үзэг бүхэн
жэрылдээд,
Жагсаалда
гараһан
мянга түмэн
сэрэгшүүдэй
Жадын үзүүрнүүд
мэтээр
хурсадан аржына,
Жаргал олохо
тэмсэлэй харгы заана».
(«Ленинһээ ерэһэн бэшэг»).

Чимит-Рэгзэн Намжилов олон дуунай автор юм. «Манай партида магтаал», «Сагаан далитай гулабхаа», «Жагсыт, арадууд, тэмсэлдээ!», «Залуу наһан», «Мордолгын дуун», «Культхан базамнай холо бэшэ» гэхэ мэтэ дуунууд хоорой, дуунай репертуарта бата бэхеэр оронхой, арад зоной дунда дэлгэршэнхэй.

Тэрээнһээ гадна баснинуудыешье бэшэдэг байха. Жэшээлбэл, «Дээгүүр тушаалтай баабгай» гэжэ басни соогоо арадай ажабайдал мэдэхэгүй, гүрэнэй зөөриие шоно мэтээр ходолжо байдаг албатадые баряад, шалгалта хэнгүй байдаг хонгор тэнэг ударидагшадай үшөөл дайралдадагые харуулна, тиимэ этэгээдүүдтэй тэмсэхые уряална:

Иимэрхүү «һэрэмжэтэй»
ганса нэгэн зонхилогшод
Эзэлһэн һууридаа
мүнөөш байһаар гэлсэдэг.

Мүн ородой, аха дүү республиканууудай, Хитад, Монгол оронуудтахи поэдүүдэй шүлэг зохёолнуудые бурят хэлэн дээрэ оршуулдаг.

Һуралсал болон ажалайнь талые хаража үзэбэл, Чимит-Рэгзэн Намжилов Бурядай багшанарай институт дүүргэһэнэйнгээ удаа «Бурят үнэн» газетэдэ ажаллаад, удаа тээнь партийна дээдэ һургуулиин журналистын таһагые дүүргээ һэн. Мүнөө «Байгалай толон» журналай редактораар хүдэлдэг.

Нёдондо жэлэй октябрьда Ази, Африкын оронуудай уран зохёолшодой конференцидэ хабаадаһан юм.

Чимит-Рэгзэн Намжилов саашадаа бүри һайн зохёолнуудые бэшэжэ, арад зоноо баясуулха бэзэ.

Н. Дугаров.

Үбэл ойртоо, шамдахаар болоо

Соёл гэгээрэлэй эмхи зургаануудай ехэнхи хүдэлмэри үбэлдөө клуб, библиотекэ болон Культурын ордонуудта үнгэргэгдэдэг. Тиимэһээ тэдэнэйнгээ байрые дулаалха, түлеэ залһаар хангаха шухала. Энэ асуудалда Баргажанай, Кабанскын, Торнин, Түнхэнэй аймагай культурын таһагууд ханамжатайгаар хандаа.

Гэбэшье урда жэлнүүдэйнгээ алдууе дабтаһан аймагууд баһал бии. Бээлэйтэй, малгайтай, дэгэлтэеэ кино хараха, лекци шагнаха ушарнууд зарим газарта тохёолдодог байһан гээшэ. Иволгын, Торнин, Кяхтын, Бичурын Тарбагатайн аймагуудай соёл гэгээрэлэй эмхи зургаанууд үбэлдөө хүсэд хүрэхэ түлеэтэй болоодүй байһаар. Жэшээлхэдэ, Байкало-Кударын аймагай Корсаковай хүдөөгэй клуб гансашье сусал түлеэгүй гэһэн дахёо оронхой. Мүн Заиграйн аймагай Культурын ордон, аймагай библиотекэ иимэ байдалтай. Иволгын аймагай Гурульбын, Гильбирын сомоной Советүүдэй соёл гэгээрэлэй эмхи зургаануудта, колхозно, профсоюзна клубуудта түлеэн газаань шэрэгдэжэ асарагдаадүй.

Энэ асуудалда анхарал хандуулжа, яаралтай хэмжээ абахаар болоо.

А. Гинеев.

КИНО

„Дошхон хэрзэгы ябадал"

Непман Долгушинай архиин наадахаар халаһан хүнүүдээр дүүрэн, шуутай шуутай ресторан соо, захын столой саана пиво уужа һууһан Венька Малышев (Угрозыскын начальнигай нюуса-оперативна таһагай туһалагша) һанигаг руугаа хаража, ямаршьеб шалтагаанһаа хорлоно.

«Амияа хорлолгые алишье талаһаань харахада» манай совет үедэ тон таарашагүй ушар болохо. «Энээниие хэһэндэнь Малышевые хүлисэхэ эрхэгүйбди» гэһэн хүнүүдые хэлэжэ болохо байгаа. Яков Узелков, губерниин газетын корреспондент, Венькиин үхэлдэ сэхэ бэшэ зэмэтэй хүн тиигэжэ хэлээ ха юм. Тиимэ ушарһаа энээниие наринаар шэнжэлжэ үзөөд, «Үнэн сэхэ комсомол хүбүүн, шударгы бэрхэ чекист Малышев юундэ иимэ бэедээ хүрөөб?» гэһэн асуудалда харюу хүлеэхэ зэргэтэй бологдоно.

Мосфильм киностудиин зохёожо, гаргаһан «Дошхон хэрзэгы ябадал» («Жестокость») гэһэн кинофильм энэ асуудалда харюусана. Мэдээжэ уран зохёолшо Павел Нилинэй иимэ нэрэтэй повестёор кинын сценари бэшэһэн, режиссер Владимир Скуйбин фильм болгожо, табиһан байна.

Уездын түб—Дудари гэжэ бишыхан хотодо хорёод оной эхеэр болоһон ушар. Тэрэ сагта Сибириин ой тайгаар бандидууд үшөөл олон байгаа. Дудари шадаршье бандидуудай хэдэн бүлэг харата ябуулга хэжэ, нютагай зондо амар заяа үгэдэггүй байба. Бандидууд хүдөөгэй эдэбхитэдые аладаг, кооперативуудые, аяншадые тонодог, тайгашадай дунда һамаргаа татадаг, Совет засагта дурагүйшүүлые олошоруулха гэжэ оролдодог байгаа.

Дудариин угрозыскын хүдэлмэрилэгшэд—Совет засагай түрүүшын түлөөлэгшэд «бүхы тайгын император» гэжэ нэрлүүлһэн Костя Воронцовые жэл шахуу барижа ядаба. Бандидуудай атаман, кулагай хүбүүн, Колчагай поручик ябаһан Воронцов үбэлдөө гүн тайга худар орожо, хабар болотор хородог байһан юм. Тэрээниие барихань тон бэрхэтэй байгаа.

Венька Малышев хэдэхэн үгэ хэлэһээр хүнүүдэй анхарал татадаг, сэсэн бодолтой, һайн сэдьхэлтэй хүнүүдэй нэгэн болоно. Уездын угрозыскын начальнигай (нюуса-оперативна талаар) орлогшо байбашье һаань, тэрээниие юрэл Венька гээд нүхэдынь нэрлэнэ. Өөрынгөө нүхэд комсомолшуудһаа юугээрэешье илгардаггүй, тэдээндэл адли эрэлхэг зоригтой, хүсэл бодолтой байба.

Воронцовой этигэлтэй дүтын хани Лазарь Баукинтай хөөрэлдэхэеэ Малышев һонирхон хүлеэгээ. Тэрээниие үглөөгүүрэй тулалдаанда барина. Тиихэдэ бандын атаман, Колчагай штабс-капитан ябаһан Евлампий Клочков тэрэнэй адъютант—арбан табатай Зубок хоёр алуулна. Зубогой алуулһанда Венька шаналана. «Эрэлхэг зоригтой хүбүүн юм һэн! Бидэнэр тэрээниие заһажа, ёһоор лэ хүн болгохо байгаабди!» гэнэ.

Һаһатайшаг, бабигар ехэ һахалтай, задарюун томо хүнэй нэрээ хэлэжэ үгэнгүй һуухада, Малышев хажуудань ерэбэ.

— Байл даа,—гээд тэрэ Венькадэ хандана.—Ши үглөөгүүрэй тулалдаанда хабаадалсаа һэн гүш?

— Тиигээ.

—Ямар жэгтэй юм гээшэб! Шамайе дүтэһөө буудаа хамнайб. Оноогүй алтайб, гайха ехэ...

—Толгойем тудаагүйш, һайн даа. Харин мүрыем муудхаагааш. Шинии нэрыеш мартахагүйб, Лазарь Баукин.

Хэдэн үдэрэй туршада Малышев Баукиниие мүшхэнэ. «Юунһээшьеб, хүн айхадаа худалаар хэлэдэг. Харин коммунистнуудай айха юумэ байхагүй. Тэдэнэр лэ дэлхэй дээрэ үнэн зүбөөр хэлэдэг юм» гэжэ залуухан хүбүүнэй хэлэһэн үгэнүүд олые үзэһэн таряаша хүнэй толгойһоо гарабагүй. Сэдьхэлээ хүдэлһэн Баукин «айнгүй, гэдэргээшье эрьенгүй, газараа хахалха дурамни хүрэнэ» гээд гэнтэ мэдэрнэ...

Венька Баукинда этигэбэ. Хүндэ этигэхэ, эгээ муу, төөрижэ абиртаһаншье хүнүүдтэ этигэхэ хэрэгтэй гэжэ бүхөөр ойлгонхой байба. Үнэндөө тэрэнэй иимэ онол аргые үсөөхэн хүн һайхашаадаг байгаа. Харин начальнигынь «ангиин дайсадта дан һулаар ханданаш» гэжэ зэмэлнэ. Баукинай тэрьедэһэнэй һүүлээр, «Воронцовой бандатай барисаатайш» гэжэ Венькиие муушалан алдана.

Тушаан боложо Венька хоёрдохёо Баукинтай уулзашана. Воронцовой бандын мүр мүшхэжэ тосхонуудаар ябахадаа, үдэшэниинь таряашадтай хөөрэлдэнэ. Тэдэнэр заримдаа үнэн сэхээ хэлэнгүй, бусайданги асуудалнуудые табина. Дүүрэн зоной сугларһан гэр сооһоо Лазарь Баукинай гаража ябахые харажархина. Сэмгыень тайраһан буутай газаашаа гаража ябаба. Венька тэрээниие бэдэрээд туршаха гэжэ шиидэнэ. Ой соо тэрээниие Баукин хүлеэгээд байба.

Тэдэнэй бодолгото болонхой, шэрүүн нюурнууд үдэшын галай толондо элеэр харагдана. Сэхэ, шухала хөөрэлдөөн болобо. «Намайе мэхэлхэгүй бэзэш?»—гээд Баукин асууна. «Үгы даа, мэхэлхэгүйб. Үнэн сэхээ хэлэнэб. Совет засаг үнэн сэхыел хэлэдэг» гээд Венька томоотойгоор харюусана.

Хүндэ этигэдэггүй, зобохо тулихые үзэһэн тэрэ үбгэн залуу хүбүүнэй нюур тээшэ найдангяар хараад: «Иихэдээ үнэн гээшэ бии юм ха юм. Хэрбээ коммунистнуудай баран энээндэ адли һаань...» гэнэ. «Бүхы тайгын император» Костя Воронцовые Баукинай барижа тушааха гэһэниинь ехэл һайн, шухала байгаа. Ухаатай сэсэн аад, тээлмэрдэн төөриһэн тэрэ хүниие заһаруулхань Венька Малышевта бүришье шухала. Энээнэй түлөө тэмсэхэдэшье урматай байба.

...Бишыхан отряд ой соогуур урагшаа дабшана. Дундань хүлеэтэй Воронцов огторгойе шэртэн, шарга дээрэ хэбтэнэ. Тэрэ үедэ угрозыскын начальник хэдэн арбаад курсантнуудые дахуулаад угтажа ерэбэ. Өөрынгөө атаманиие абажа ябаһан Баукин уданшьегүй өөрөө туулгана. Зүдэрүү, барагар шарайтай Венька хажуудань ошожо зэргэлнэ...

Воронцов Баукин хоёрой бариг дахада, угрозыскын начальнигай эрэлхэг зориг гаргаһан тухай статья губерниин газетэдэ үглөө үглөөгүүрынь толилогдобо. Энэ мэдээсэлэй буруу байһыень хүнүүдтэ дуулгаха, тэдээндэ үнэниие хэлэхэ, Баукиниие сүлөөлхэ ёһотойбди гээд, Малышев начальнигаа гуйна. Начальнигынь дуулахашье дурагүй байгаа.

Иихэдээ комсомол хүбүүн Малышев Совет засагай нэрээр тэрээндэ этигэһэн Баукиниие мэхэлбэ. Мэхэшэн хүнэй амиды һууһанай хэрэг бии юм аал? гэһэн бодол түрэнэ. Ташуур буу сабиргайдаа тулгаад буудажархина...

Нүхэдынь сухаряагүй. Үнэнэй түлөө, ёһотойл үнэн хэрэгэй түлөө Венькиин тэмсэһые нүхэдынь баталан элирүүлхэл!

Мэдээжэ артистнууд—Борис Андреев Николай Крючков хоёр—шэнэ рольнуудтаа һайнаар наадажа, харагшадые һонирхуулаа. Б. Андреевэй наадааша Лазарь Баукин—дэлюун сэдьхэлтэй, ажабайдалда эзэн ёһоор хандадаг, ухаатай хүн. Бүришье хүндэ ролиие Н. Крючков һайнаар наадана. Муу юумэ дотороо һанадаггүй, орондоо туһатай юумэ хэнэб гэжэ ойлгонги, тэнэгшэг начальник; гоё гоё үгэнүүдые хэлэхэ дуратай, губерниин газетын корреспондент, аймхай дүүлгэр Узелков (артист В. Андреев) гэгшэд Венькиин үхэлдэ зэмэтэй.

Залуу артист Г. Юматов Малышевай ролиие мүн лэ этигэмэ зүбөөр наадаа. Юля Мальцева (артистка М. Жигунова) һурхэйшье һайнаар харуулагдажа шадагдаагүй.

Энэ фильмын геройнуудтай танилсаад, боломжолон шэбшээд байхадаа, юрэнхы дээрээ һайн кино болоо гэжэ тэмдэглэхээр.

А. Олзоной.

Нютаг нютагуудай һонин

Минуташье тоосоондо абтанхай

Борьсоогой Сталинай нэрэмжэтэ колхозой хоёрдохи отделениин комбайнер Бадагар Норбоев таряа хуряалгада эдэбхитэй, оролдосотойгоор хүдэлнэ.

Бэрхэ механизатор нүхэр Норбоев машинынгаа хойноһоо техническэ харууһа саг соонь зүбөөр хээд, халуун хүдэлмэриин үедэ минуташье зогсоодоггүй. Хүршэ совхозойхидойнгоо жэшээгээр ажаллахадаа халаанай даабари ходо үлүүлэн дүүргэнэ. Ургаса хуряалгын эхилһэнһээ хойшо хоёр зуугаад һайса гаран гектар нүхэр Норбоев хадаһан байна.

Партиингаа ЦК-гэй болохоёо байгаа Пленум угтуулан, комбайнер нүхэр Норбоев үдэртөө хоёр нормо дүүргэхээр шиидэбэ.

Ц. Сагалеев.

Бэрхэш даа, Дабаа!

Үнгэрэгшэ жэл Дэрэстэйн дунда һургуулиин 9-дэхи класс дүүргэһэн Дабаа Балсанов колхозойнгоо 1-дэхи гүүртэдэ һаалишан болоһон юм.

Дабаа колхоздоо жэл шахуу ажаллажа, байгша оной январиин 1-һээ сентябриин 1 хүрэтэр үнеэн бүриһөө 1036 литр һү һааһан байна. Ниитын ажалда үнэн сэхээр хандадаг энэ хүбүүн үнеэ һаахынгаа хажуугаар, олон хонидой нооһо хайшалалсаа. Нооһо хайшалалгын түлэг үедэ Дабаа Балсанов үдэр бүри 70 хониной нооһо хайшалжа, даабаряа хоёр дахин шахуу үлүүлдэг байба.

1959—1960 оной һуралсалай жэлэй эхилхэдэ, залуу колхозник дахин һургуулидаа орожо, һуралсалаа үргэлжэлүүлбэ. Нүхэр Балсанов 10-дахи класс дүүргээд, колхоздоо хүдэлхэ хүсэлэнтэй.

Зэдэ. С. Цыденов.

Жэшээ абамаар гахайшад

«Коммунизм» колхозойхид (Курумкан) 1958 онойхиһоо хоёр дахин ехэ мяха тушааха уялга абаад, хэлэһэндээ хүрэхын тула эрид хэмжээ абажа байна. Колхозой эрхим гахайшад Е. Зверькова, Варвара Воронина гэгшэд 30 гаран гахай тэжээжэ, тус бүриинь 100—110 кг. шэгнүүртэйгээр һаяхан тушааба. Мүнөө энэ колхоздо үшөө 110 гаран гахай шахагдажа байнхай. Эдэ гахайнуудые тушаахадаа, гүрэндэ мяха худалдаха түсэбөө сүм дүүргэхээр хараална.

К. Бадмаев.

Үдэртөө — 340 километр

Һая наашададаашье иимэ һайнаар ургаагүй баян таряагаа саг соонь хуряажа, гүрэндөө тушаахын тула Бичурын аймагай Калининай нэрэмжэтэ колхозой нэгэдэхи комплексно бригадынхид эршэ зоригтойгоор ажаллаа.

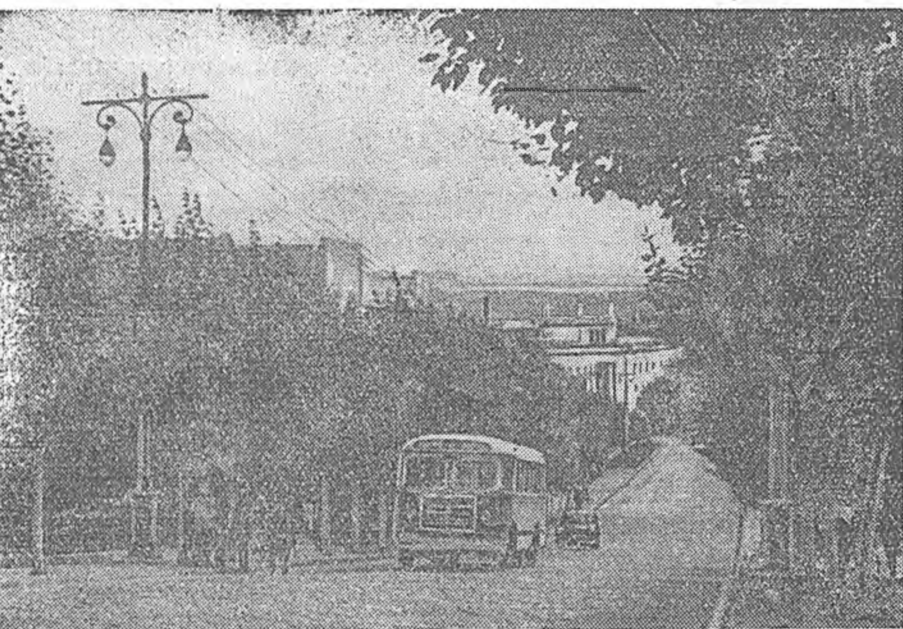
Хуряаһан таряагаа гүрэндэ тушааха зорилгоор автомашинануудые жолоодогшодой дунда дэлгэрһэн мүрысөөндэ колхозой жолоошон Савва Елисеевич Федотов эдэбхитэйгээр хабаадалсаа. Нүхэр Федотов 85 километрын газарта үдэртөө 3—4 дахин ябажа, ехэ хэмжээнэй таряа тушааба. Савва Елисеевич өөрынгөө хэхэ ажалые харaaд лэ байдаггүй, мүн ороохо мэшээглэхэдэнь туһалдаг юм.

Б. Аюров.

Студентнэрэй габшагай ажал

Ороохо таряагаа хуряахадань туһалхаяа холын Баргажанай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз ошоһон Улан-Удын хүдөө ажахын техникумэй студентнэр габшагай шангаар ажаллажа байна. Техникумэй 4-дэхи курсын студентнэр Н. Гармаев, В. Андронов, В. Капустин, мүн бусад ороохо таряа ашаалха, буулгахадаа даабаряа 5 дахин үлүүлнэ.

Р. Цыбудеев.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Улан-Удын Ленинэй үйлсэдэ.

Б. Поповой фото.

Хилын саанаһаа

КПК-гэй Центральна Комитедэй, КНР-эй Гүрэнэй соведэй мэдээсэл

ПЕКИН, сентябриин 21. (ТАСС). Синьхуа агентство иигэжэ дамжуулна:

Промышленностиин, транспортын, капитальна барилгын, мүнгэн сангай болон худалдаа наймаанай талаар социалистическэ байгуулалтада хабаададаг түрүү коллективүүдэй түлөөлэгшэдэй, үйлэдбэриин түрүүшүүлэй бүхы Хитадай суглаае 1959 оной октябриин 25-да Пекиндэ зарлаха тухай Хитадай Коммунистическэ партиин Центральна Комитет, Хитадай Арадай Республикын Гүрэнэй совет хамтын мэдээсэл толилоо.

Бүхы провинцинуудһаа, автономно районуудһаа, Түбэдэй районһоо, Пекинһээ, Шанхайһаа болон түбэй мэдэлэй эмхи зургаануудһаа 6400 гаран делегат бүхы Хитадай суглаанай хүдэлмэридэ хабаадаха.

Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй бюрогой сесси

ПРАГА, сентябриин 21. (ТАСС). Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй бюрогой сесси мүнөөдэр эндэ нээгдээ. ВСМ-эй президент профессор Джон Бернал сесси дээрэ түрүүлэгшээр һууба.

Чехословакиин телеграфна агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, «хүйтэн дай» болюулхын тулада дээдэ тушаалтадай зүблөө зарлахын түлөө ябуулгын бүхы оронуудта дэлгэржэ байһантай дашарамдуулан, мүнөөнэй уласхоорондын байдалай хойшолуулашагүй шухала асуудалнуудые сессидэ хабаадагшад — эб найрамдалай тала баригшадай бүхэдэлхэйн хүдэлөөнэй элитэ ажалябуулагшад хэлсэжэ эхилээ.

Замбуулин соогуур дабшажа һарэда хүрэһэн ракетын түрүүшын дүнгүүд тухай мэдээсэлые Америкын газетэнүүд толилно

НЬЮ-ЙОРК, сентябриин 21. (ТАСС). Замбуулин соогуур дабшажа һарада хүрэһэн ракетын түрүүшын дүнгүүд тухай ТАСС-эй мэдээсэлые Америкын олониитэ, илангаяа эрдэмтэд ехээр һонирхоно. Ракетэ дээрэ табигдаһан приборнуудай мэдээнэй ёһоор, һарада дутүүр суранзанай татадаг хүсэн үгы байгаа гэжэ мэдээсэл соо хэлэгдэһэндэ тусгаар анхарал хандуулагдана.

«Нью-Йорк таймс», Нью-Йорк геральд трибюн», «Балтимор сан» болон бусад газетэнүүд ТАСС-эй мэдээсэлэй дэлгэрэнгы удхые түрүүшынгээ хуудаһануудта эли газарнуудта толилоо.

Москвада толилогдоһон мэдээнүүдые Америкын эрдэмтэд угаа ехээр һонирхоо гэжэ тус мэдээсэлые тайлбарилхадаа «Нью-Йорк таймс» газетын научна шэнжэлэгшэ тэмдэглэнэ. Чикагын университедэй дэргэдэхи Иеркскэ обсерваториин хүдэлмэрилэгшэ д-р Джаральд Калпер советскэ эрдэмтэдэй хэһэн ажаглалтануудай үрэ дүнгые гайхамшагта туйлалта гэжэ нэрлээ.

Германиин Федеративна Республика. Нүүрһэнэй промышленностиин томо центрнүүдэй нэгэнэй — Дортмунд городой шахтернууд һаяхан митинг болон демонстрацинууд хэжэ, тэдэнэй байдалые монополинуудай улам муудхажа байһые буруушаагаа. Нүүрһэ худалдалгада үзэгдэжэ байһан бэрхэшээлнүүдһээ гараха зорилгоор Рурай шахтануудай эзэд шахтануудые хаадаг, хүдэлмэришэдые ажалһаань олоор гаргадаг байна. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: мүнөө боложо байһан ушарые харуулһан «10 жэлэй турша соо ямаршье хубилалта болоногүй» гэһэн лозунгые демонстрацида хабаадагшад барижа ябана.

ТАСС-эй фотохронико.

Брнодохи уласхоорондын нэгэдэхи яармаг хүдэлмэреэ дүүргэбэ

ПРАГА, сентябриин 20. (ТАСС). Брнодохи уласхоорондын нэгэдэхи яармаг 15 үдэр соо үргэлжэлөөд, мүнөөдэр хаагдаба. Яармагта 2 миллион шахуу хүн орожо хараа.

Социалистическэ болон капиталистическэ арадуудай хоорондо худалдаа наймаанай-экономическа харилсаа хүгжөөхэ ехэ арга боломжо бии, иимэ харилсаа холбоон ашагтай туһатай гэжэ Брнодохи уласхоорондын яармаг харуулаа. Социалистическэ лагериин оронуудтай худалдаа наймаа эрхилхэ хизаарлашагүй ехэ арга боломжо бии гэжэ тус яармаг мүн лэ харуулһан байна.

Яармагай хүдэлмэрилжэ байха бүхы үе соо советскэ павильондо ехэ анхарал хандуулагдадаг байгаа. Коммунизм байгуулжа байһан ороной промышленностиин бүтээһэн зүйлнүүдые харахадаа хүн зон ехээр һонирхоод, баясадаг байба. «ЗИЛ-111», «Чайка» гэжэ автомашинануудые, Минскын заводой бүтээһэн 25 тоннын самосвалые, металл отолдог элдэб станогуудые, харгы замай, хүдөө ажахын машинануудые, ашагта малтамалнуудай болон нефтиин промышленностиин түхеэрэлгэнүүдые хүн зон илангаяа ехээр һонирхоо. Советскэ павильоной дирекциин даб дээрэхи мэдээнэй ёһоор, бусад оронуудта эд бараа худалдаха, мүн худалдажа абаха талаар 300 миллион шахуу түхэригэй хэлсээн баталагдаһан байна.

Яармагай выставкын талмайн хахадые шахуу эзэлһэн Чехословакиин Республикын экспонадууд мүн лэ ехээр һонирхогдоо. Чехословакиин промышленностиин бүтээһэн зүйлнүүдые—олон тоото машинануудые, шэнэ түхэлэй станогуудые, автомобильнуудые, приборнуудые, химическэ болон шэлэй промышленностиин бүтээһэн зүйлнүүдые эрхим һайн шанартай гэжэ гадаадын оронуудай худалдаа наймаанай, промышленна организацинуудай түлөөлэгшэд тон зүб сэгнэлтэ үгэдэг байгаа. Сентябриин 15 хүрэтэр Чехословакиин гадаадын худалдаа наймаанай организацинууд дэлхэйн 50 гаран ороной түлөөлэгшэдтэй 1200 миллион үлүүтэй кроной хэлсээ баталһан байна.

Хитадай, ГДР-эй, Польшын, Венгриин болон бусад оронуудай промышленностиин бүтээһэн зүйлнүүдые яармагта орогшод мүн лэ ехээр һонирхоо.

Измирэй уласхоорондын яармаг хаагдаба

ИЗМИР, сентябриин 21. (ТАСС). Измирэй уласхоорондын яармаг үсэгэлдэр хаагдаа. Һарын турша соо тэрээндэ 1,5 миллион үлүүтэй хүн орожо хараһан байна. Яармагта социалистическэ лагериин оронууд олоороо хабаадажа, арадайнгаа ажахын бүхы һалбаринуудта туйлагдаһан ехэ амжалтануудаа харуулаа.

Советскэ павильониие хүн зон ехээр һонирхон хараһан байна. Советскэ павильоной эзэлһэн 4.250 дүрбэлжэн метр талмай дээрэ 4 мянга гаран экспонат — шэнэ шэнэ станок-автомадууд, автомашинанууд, элдэб янзын тракторнууд, радиоприемнигууд, электроприборнууд болон бусад олон зүйлнүүд табигдаһан байгаа. Турциин ажал хэрэгэй хүнүүд советскэ промышленностиин бүтээһэн зүйлнүүдые, тусхайлбал, металл отолдог станогуудые, автомашинануудые, электротүхеэрэлгэнүүдые, оптическа приборнуудые ехээр һонирхоһон байна. Яармагай боложо байха үедэ худалдаа наймаанай олон хэлсээн баталагдаа.

Яармагта орожо харагшад Советскэ Союзай туйлалтануудаар ехээр һонирхоһон байна. «Танай машинанууд, бусад эд бараан шарайнгаа талааршье, түхэл янзаараашье эрхим һайнууд. Советскэ промышленностьтай Турциин арадай танилсахада советскэ павильон ехэ туһатай» гэжэ техник-моторист-нуудай һургуулиин багша павильоной һайшаалай дэбтэртэ бэшэһэн байна.

«Советскэ павильон манай орондо ехээр һонирхогдобо. Промышленностиин болон соёл культурын талаар танай орон дэлхэй дээрэ түрүүлжэ ябана гэжэ би мүнөө этигэбэб» гэһэн баһа нэгэ тэмдэглэл һайшаалай дэбтэртэ хэгдэһэн байха юм. Техническэ университедэй студентнүүд иигэжэ мэдүүлнэ: «Бидэнэр промышленностиин бүтээһэн зүйлнүүдые харахадаа илангаяа ехээр һонирхообди. Танай павильониие саашадаашье харахые бидэнэр ехээр хүсэнэбди».

Хитадай автомобиль бүтээгшэдэй бэлэг

ПЕКИН, сентябриин 21. (ТАСС). Синьхуа агентствын дамжуулһанай ёһоор, Хитадай автомобиль бүтээлгын түрүүшын заводой — Чанчуньска автозаводой коллектив ажалай шэнэ амжалта туйлажа, «Хун ци» («Улаан туг») гэжэ нэрэтэй хүнгэн автомобиль олоор бүтээн гаргадаг болоно, Хитадай Арадай Республикын 10 жэлэй ойе угтахань. «Хун ци» маркын автомобиль 210 морин хүсэтэй мотортой, час соо ... километр түргэнөөр ябадаг юм.

Шатаршадай уласхоорондын федерациин конгресс

ПАРИЖ, сентябриин 20. (ТАСС). Франс Пресс агентствын корреспондент Люксембургһаа иигэжэ дамжуулна. Шатаршадай уласхоорондын федерациин (ФИДЕ) 30-дахи конгресс тэндэ мүнөөдэр нээгдээ. 35 оронһоо ерэһэн 40 делегат конгрессто хабаадана. Энэ конгресс сентябриин 24 хүрэтэр үргэлжэлхэ. Уласхоорондын турнирнууд болон ФИДЕ-гэй матчнууд тухай дүримые зарим зэргээр хубилгаха тухай СССР-эй, ФРГ-гэй болон Югославиин федерацинуудай дурадхалнуудые, мүн бусад асуудалнуудые шэн хэлсэхэ юм.

Хэдэн элидхэлнүүдые, тэрэ тоодо студентнүүдэй уласхоорондын оной чемпионат тухай, эрэшүүлэй командануудай дундахи уласхоорондын турнир тухай, ФИДЕ, ЮНЕСКО хоёрой хоорондохи харилсаан тухай элидхэлнүүдые конгресс шагнаха байна.

„Гурбан түбиин“ уласхоорондын турнирта советскэ волейболистнууд илаба

ПАРИЖ, сентябриин 20. (ТАСС). Волейболоор «гурбан түбиин» турнир Парижда болоод, үсэгэлдэр дүүрээ. Чехословакиин командатай һүүлшынгээ уулзалга хэхэдээ, Советскэ Союзай волейболистнуудай суглуулагдамал команда тэрэниие шүүжэ, турнирта илажа гараба.

Хоёрдохи һууриие Чехословакиин команда, удаадахи һууринуудые Болгариин, Румыниин, Польшын, Венгриин, Францин, Хитадай Арадай Республикын, Бразилиин команданууд эзэлээ.

Шатараар түрүү һуури эзэлхые хүсэгшэдэй турнир

БЛЕД, сентябриин 20. **ТАСС-эй тусхай корреспондент.** Гроссмейстер И. Бондаревский иигэжэ мэдээсэнэ: долоодохи, наймадахи турнуудта хойшолуулагдаһан партинуудые үсэгэлдэр матч-турнир дээрэ үргэлжэлүүлэгдэбэ. Петросян Олафссондо, мүн Глигоричто шүүгдэб, Глигорич Бенкые шүүгээ. Фишер Смыслов хоёр тэнсээ.

Наймадахи турай һүүлээр тус бүридөө 5,5 очкотой болоһон Керес Таль хоёр түрүүлжэ ябана. Глигорич Петросян хоёр тус бүридөө 4,5 очкотой, бусадынь тус бүридөө ... бан очкотой болонхой.

Залуушуулай зам

Студентнэрые шэлэн абаха шалгалтын түлэг боложо байха үедэ Бурядай зооветеринарна институтда олон удаа ошоо һэмди. Колхоз, совхоз, промышленна предприятинуудта хүдэлмэрилжэ байһанаа ерэһэн хүрин улаан шарайтай хүбүүд, басагадтай уулзажа, хөөрэлдөөбди. Тэдэнэрнай тон тобшоор, үлүү үгэ оруулангүйгөөр, намтараа хөөрэдэг хүнүүд байба.

Жэшээлхэдэ, Самажапова Дулма арбан класс дүүргэһэнэй һүүлээр Агын колхоздо хоёр жэл тугалшан боложо хүдэлөөд, аймагай Соведэй депутадаар һунгагдаа. Доржиева Евгения мүн лэ арбан класс дүүргэһэн, Иволгын аймагай «Улаан Оронго» колхоздо хүдэлһэн, Коммунистическэ партиин гэшүүн болоһон намтартай. Энэ хонишо басаган шалгалтаяа «дүрбэ», «таба» сэгнэлтэтэйгээр үгэжэ, зоотехническэ факультедтэ һураха болоо. Евгения Доржиева бэлигтэй бэрхэ хүн байшоо гэел даа. Мария Цыденжаповаешье абаад харахадамнай, Яруунын аймагһаа ерэһэн баһал хонишо басаган, шалгалтаяа һайнаар үгэнхэй байшоо. Номдо иимэ бэрхэ хадаа хони харууһалхадаа хэр байгаа юм ааб? гээд һонирхоходо: Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо хоёр жэл соо 500 хонинһоо 500 гаран хурьга абажа, бултынь бүрин бүтэнөөр олдо оруулаад, нооһынь хайшалжа дүүргэһэнэй удаа институтда ерэһэн байбал даа. Харыт, эдэ хонишо басагадые!

Гэхэтэй хамта хонишо хүбүүдээ мартажа болохогүй бшуу. Курумканай аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозһоо ерэһэн Занаев Александртай танилсабабди. Энэ залуу нүхэр һургууляа дүүргээд, гурбан жэлдэ эхэтээ хамта 900 түлгэ харалсаһан байна. Түлгэ бүриһөө 5 килограмм 700 грамм нооһо хайшалаад ерээб гэжэ хөөрэбэ. Александр олон үгэгүй хүн! Токарь Леонид Петров, дархан Клементий Степанов, Улан-Удын «Бурстрой» трестын шэрэшэн Любовь Бухорова, хонишон Дари Мандагуева, мяханай комбинадай хүдэлмэрилэгшэ Лилия Черкасова, «Кожевник» артелиин арһанай цехын хүдэлмэришэн Людмила Атутова болон бусад шалгалтаяа мүн лэ һайнаар баряа. Тэдэнэй ямар факультедүүдые шэлэһэн тухай хэлээд яалай даа, олоһон мэргэжэлынь ороһон факультет тухайдань хэлэнэ бэшэ аал?!

Энэ жэл зооветеринарна институтда 475 шэнэ студентнэр абтаа. Тэдэнэй хахадынь—ажалай дүршэл, мэргэжэл олоһон хүбүүд, басагад. Эдэнэр—хүдөө ажахыда онсо анхаралаа хандуулха гэһэн партиин уряагаар колхоз, совхозуудта хүдэлхэеэ мордоһон түрүү залуушуулай түлөөлэгшэд гээшэ.

Хэдэн жэлэй туршада колхоз, совхозуудта ветеринар, агроном, зоотехник боложо хүдэлмэрилһэн, дунда эрдэмтэй мэргэжэлтэд институтда олоороо ороо. Жэшээнь, Владимир Васильевич Пихаев Эрхүүгэй областиин Ольхоной районой «Победа» колхозой түрүүлэгшээр [illegible] агрономическа факультедтэ оробо. Республикын элдэб аймагуудта үни удаан хүдэлһэн, шадабаритай фельдшер нүхэд Альфонский, Тимофеева, Борисов, Игнатьев гэгшэд ветеринарна факультедтэ абтаа.

Зооветеринарна институтда ороһон олонхи хүбүүд, басагад хэдэн жэлэй урда тээ комсомолой уряагаар хүдөөдэ хүдэлмэрилхэеэ гараһан байна. Тиихэдэ эдэнэр ганса нэгээрээ колхоздо ошодог байһан аад, мүнөө классаараа ошодог болонхой. 1957 ондо Улан-Удын интернат-һургуули дүүргэһэн согтой хүхюутэй залуушуул Хориин хониной совхоздо хүдэлхэеэ ошоо бэлэй. Тэдэнэр манай республика соо эгээл түрүүн классаараа хүдөө гараха гэжэ шиидээ һэн. Мүнөө тэдэнэй олонхинь институдуудта һурахань. Тамара Раднаева Ленинградай багшанарай институтда, Людмила Генинова Новосибирскын инженерно-барилгын институтда, Владимир Базархандаев Томскэ политехническэ институтда, Владимир Базаржапов, Роман Ламатханов, Клава Ракшаина Эрхүүгэй медицинскэ институтда, Антонина Харитонова, Цыренханда Дондокова, Мария Бадмаева, Анна Гатапова, Николай Федоров Улан-Удын зооветеринарна институтда ороо. Энэ жэлдэ нэгэдэхи интернат-һургуули дүүргэһэн аха нүхэдэйнгөө жэшээгээр мүн лэ Хориин совхоздо хүдэлжэ эхилээ.

Зооветеринарна институтда технологическа факультет нээгдэһээр балайшье ерээ. Тэдэнэй ... агрономическа нөө барилгын отделенидэ орохо дуратайшуул бултанһаа олон байшоо. Энэ отделенидэ дээдэ математика мэдэхэ, чертёж зуража шадаха хэрэгтэй. Токарь, слесарь, фрезеровщик гэхэ мэтын мэргэжэлтэй хүнүүдэй шадажа ядахаар юумэ үгы бшуу. Советскэ Армиһаа бусаһан солдадууд барилгынь отделенидэ олон. Тэдэнэй нэгэн Ким Норбоевтой хөөрэлдөөбди. Энэ нүхэрнай Хабаровскда самолёдой авиамеханигаар хүдэлһэн хүн байба. Армиһаа табигдаһаар Ага нютагаашье ошоогүй, эндэ ерэмсээрээ үдэр, һүнигүй номоо үзөөд, 13 балл абажа, институтда оронхой. Нёдондо Хабаровска хизаарай нэгэ колхоздо һайнаар хүдэлөөд, ВЛКСМ-эй ЦК-гэй Хүндэлэлэй грамотада хүртэһэн юм.

Яруунын аймагһаа ерэһэн Шойзон Марбаев иигэжэ хөөрэбэ:—Би технологическа факультедэй барилгын отделенидэ оробоб. 15 очкоһоо 13-ыень абааб. Ороһондоо олигтүй баяртайб. Долоон жэлэй саана Нарһатын дунда һургуули дүүргээ һэм. Удаалуулан гурбан жэл сэрэгэй албанда ябааб, мүнөө «Победа» колхоздо хүдэлжэ байһанаа ерэбэб. Манай парти барилгада тон ехээр һаналаа табидаг. Тиимэһээ институтдаа һайнаар һуража, барилгаша-инженер болоод, коммунизм байгуулгада эдэбхитэйгээр хабаадалсахые хүсэнэб.

Марбаев ямар гоёор хэлэбэб даа! Тэдэ эдэ залуу хүбүүд, басагад булгаад иимээр хэлэнэ ха юм. Һайхан лэ болоһоно иимэ һайхан үгэнүүд гарадаг байха!

Ц. Галанов.

Редакторай орло[гшо]
С. БАЛЬЖИНИМА[ЕВ]

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора—46-32, зам. редактора—32-74, отв. секретаря—27-37, отделов: партийной жизни—34-05, сельского хозяйства и советского строительства—47-59, промышленности и транспорта, пропаганды, информации—35-14, культуры—24-74, писем и рабселькоров—40-49, отдел переводов, корректорская—35-95, бухгалтерия—37-32. Для междугородных переговоров—16.

Н01149. г. Улан-Удэ. Типография Министерства культуры Бурятской АССР. Зак. № 5061